

HABITAT III

NOVÁ URBÁNNÁ AGENDA

Návrh výsledného dokumentu, ktorý
má byť prijatý na konferencii v Quite
v októbri 2016

dňa 10. septembra 2016

DEKLARÁCIA Z QUITA O UDRŽATEĽNÝCH MESTÁCH A ĽUDSKÝCH SÍDLACH PRE VŠETKÝCH

1. My, hlavy štátov a vlád, ministri a vysokí predstavitelia, sme sa v dňoch 17. až 20. októbra 2016 zhromaždili v Quite v Ekvádore na konferencii Organizácie spojených národov o bývaní a udržateľnom rozvoji miest (Habitat III) za účasti zástupcov orgánov regionálnej a miestnej verejnej správy, poslancov, zástupcov občianskej spoločnosti, pôvodných obyvateľov a miestnych komunit, súkromného sektora, odborníkov a ľudí z praxe, vedeckých a akademických pracovníkov a ďalších zúčastnených strán, aby sme prijali Novú urbánnu agendu.
2. Podľa očakávania vzrastie do roku 2050 počet mestského obyvateľstva na svete takmer dvojnásobne, takže urbanizácia sa stane jedným z najdôležitejších transformačných trendov v 21. storočí. Stále väčšie sústredenie obyvateľstva, hospodárskych činností, sociálnych a kultúrnych interakcií i environmentálnych a humanitárnych vplyvov do miest je spojené okrem iného s rozsiahlymi problémami v oblasti bývania, infraštruktúry, základných služieb, zabezpečenia potravín, zdravotníctva, vzdelania, dôstojných pracovných miest, bezpečnosti či prírodných zdrojov.
3. Od konania konferencie Organizácie spojených národov o ľudských sídlach vo Vancouveri v roku 1976 a v Istanbule v roku 1996 a od prijatia miléniových rozvojových cieľov v roku 2000 dochádza ku zlepšovaniu kvality života miliónov obyvateľov miest, vrátane obyvateľov chudobných štvrtí a neformálnych sídiel. Hlavnými prekážkami udržateľného rozvoja na celom svete sú však rôzne formy pretrvávajúcej chudoby, rastúca nerovnosť a zhoršovanie stavu životného prostredia, pričom javy ako sociálne či hospodárske vylúčenie alebo priestorová segregácia v mestách a ľudských sídlach sa často nedarí vykoreniť vôbec.
4. Zatiaľ nie sme schopní tieto ani iné jestvujúce i nové výzvy primeraným spôsobom vyriešiť; preto je treba využiť príležitosť a spraviť z urbanizácie hybnú silu trvalého hospodárskeho rastu podporujúceho inklúziu, sociálneho a kultúrneho rozvoja a ochrany životného prostredia a využiť jej potenciálny príspevok na dosiahnutie transformačného a udržateľného rozvoja.
5. Vďaka novému riešeniu prístupu k plánovaniu, koncipovaniu, financovaniu, rozvoju, riadeniu a správe miest a ľudských sídel pomôže Nová urbánnu agenda ukončiť chudobu a hlad vo všetkých ich formách a rozmeroch, znížiť nerovnosť, presadzovať trvalý a udržateľný hospodársky rast podporujúci začleňovanie, dosiahnuť rovnosť žien a mužov a posilniť postavenie žien a dievčat s cieľom naplno využiť ich zásadný príspevok k udržateľnému rozvoju, zlepšiť ľudské zdravie a dobré životné podmienky a posilniť odolnosť životného prostredia a jeho ochranu.
6. Berieme plne do úvahy všetky hlavné úspechy, ktoré boli dosiahnuté v priebehu roku 2015, ako sú Agenda pre udržateľný rozvoj do roku 2030, vrátane cieľov udržateľného rozvoja (SDGs) a akčného programu tretej medzinárodnej konferencie o financovaní rozvoja z Addis Abeby, Parížska dohoda prijatá podľa rámcovej zmluvy Organizácie spojených národov o zmene klímy (UNFCCC), Sendajský rámec pre znižovanie rizika katastrof na obdobie 2015 – 2030, Viedenský akčný program pre vnútrozemské rozvojové krajiny na obdobie 2014 – 2024, Plán urýchlených spôsobov konania malých ostrovných rozvojových štátov (SAMOA) a akčný program OSN z Istanbulu pre najmenej rozvinuté krajiny na obdobie 2011 – 2020. Taktiež berieme do úvahy deklaráciu z Ria o životnom prostredí a rozvoji, svetový summit o udržateľnom rozvoji, svetový summit pre sociálny rozvoj, akčný program medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji, Pekinskú akčnú platformu a konferenciu OSN o udržateľnom rozvoji i činnosti nadväzujúce na tieto konferencie.
7. Berieme na vedomie i Svetový humanitárny summit, ktorý sa konal v máji 2016 v Istanbule, aj keď sme si vedomí skutočnosti, že k žiadnej dohode na medzivládnej úrovni nedospel.
8. Oceňujeme podiel národných vlád, ako aj príspevok orgánov regionálnych a miestnych samospráv, k definovaniu Novej urbánnej agendy a berieme na vedomie druhé svetové Zhromaždenie orgánov miestnych a regionálnych samospráv.
9. Táto Nová urbánnu agenda potvrdzuje náš globálny záväzok k udržateľnému rozvoju miest, ktorý predstavuje zásadný krok na ceste k realizácii udržateľného rozvoja integrovaným a koordinovaným spôsobom na globálnej, regionálnej, národnej, územnej a miestnej úrovni za účasti všetkých príslušných zúčastnených strán. Uskutočňovanie Novej urbánnej agendy prispieva k zavádzaniu a lokalizácii Agendy pre udržateľný rozvoj do roku 2030 spôsobom podporujúcim začleňovanie

a k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja, vrátane cieľa číslo 11 – vytvoriť bezpečné, odolné a udržateľné mestá a ľudské sídla podporujúce inklúziu.

10. Nová urbánna agenda uznáva, že kultúra a kultúrna rozmanitosť sú zdrojom obohatenia pre ľudstvo a predstavujú dôležitý príspevok k udržateľnému rozvoju miest a ľudských sídiel a pre občanov, ktorým umožňujú zohrávať aktívnu a jedinečnú úlohu v rámci rozvojových iniciatív; ďalej uznáva, že kultúra by mala byť jedným z hľadísk pri propagácii a zavádzaní nových vzorcov udržateľnej spotreby a výroby, ktoré budú prispievať k zodpovednému využívaniu zdrojov a k riešeniu nepriaznivých účinkov zmeny klímy.

Naša spoločná vízia

11. Zdieľame víziu miest pre všetkých tak, aby všetci mohli mestá a ľudské sídla používať a využívať rovnako a to s úsilím podporovať inkluzivitu a zabezpečiť, aby všetci obyvatelia súčasných a budúcich pokolení mohli bez diskriminácie akéhokoľvek druhu obývať a budovať spravodlivé, bezpečné, zdravé, prístupné, cenovo dostupné, odolné a udržateľné mestá a ľudské sídla vytvárajúce priestor pre blahobyt a kvalitný život pre všetkých. Berieme na vedomie úsilie niektorých orgánov národnej a miestnej verejnej správy zakotviť túto víziu, ktorá býva označovaná ako „právo na mesto“, do svojich právnych predpisov, politických prehlásení a listín.
12. Naším cieľom je dosiahnuť stav, kedy všetci obyvatelia miest a ľudských sídiel budú mať rovnaké príležitosti a budú môcť užívať rovnaké práva, ako aj základné slobody, vedení cieľmi a zásadami Charty Organizácie spojených národov, vrátane plného dodržovania medzinárodného práva. V tomto ohľade je Nová urbánna agenda založená na Všeobecnej deklarácii ľudských práv, medzinárodných zmluvách v oblasti ľudských práv, Miléniovej deklarácii a výsledkoch svetového summitu z roku 2005. Nová urbánna agenda čerpá informácie i z ďalších nástrojov, ako napríklad z Deklarácie o práve na rozvoj.
13. Našou víziou sú mestá a ľudské sídla, ktoré:
 - (a) plnia svoju spoločenskú funkciu, vrátane sociálnych a ekologických funkcií pôdy, s cieľom postupne dosiahnuť plné uskutočnenie práva na primerané bývanie, ako súčasti práva na primeranú životnú úroveň a to bez rozdielu pre všetkých, všeobecný prístup k bezpečnej a cenovo dostupnej pitnej vode a hygienickým zariadeniam, ako aj rovnaký prístup k verejným statkom a kvalitným službám v oblastiach, ako sú bezpečnosť potravín a výživy, zdravie, vzdelanie, infraštruktúra, mobilita a doprava, energetika, kvalita ovzdušia a obživa pre všetkých;
 - (b) sú participatívne, podporujú občiansku angažovanosť, vytvárajú pocit spolupatričnosti a zodpovednosti medzi všetkými svojimi obyvateľmi, uprednostňujú bezpečné, inkluzívne, prístupné, zelené a kvalitné verejné priestranstvá, zohľadňujú potreby rodín s deťmi, zlepšujú sociálne a medzigeneračné interakcie, prípadné kultúrne prejavy či politickú účasť a podporujú sociálnu súdržnosť, začleňovanie a bezpečnosť v pokojnej a pluralitnej spoločnosti, kde sú naplnené potreby všetkých obyvateľov, pričom sa prihliada na špecifické potreby osôb v zraniteľnom postavení;
 - (c) dosahujú rodovú rovnosť a posilňujú postavenie žien a dievčat, zaisťujú plnú a účinnú účasť žien a rovnosť práv vo všetkých oblastiach i vo vedení na všetkých úrovniach rozhodovania, a to aj tým, že budú zabezpečovať dôstojnú prácu a rovnaké odmeňovanie za rovnakú prácu či prácu rovnakej hodnoty pre všetky ženy, ako aj prevenciu a odstránenie všetkých foriem diskriminácie, násillia a obťažovania voči ženám a dievčatám na súkromných a verejných priestranstvách;
 - (d) reagujú na výzvy a príležitosti, ktoré predstavuje súčasný aj budúci trvalý a udržateľný hospodársky rast podporujúci začleňovanie a využívajú urbanizáciu na štrukturálnu transformáciu, vysokú produktivitu, činnosti s pridanou hodnotou a účinné využívanie zdrojov, na čo využívajú miestne hospodárstvo, pričom berú na vedomie príspevok neformálnej ekonomiky a súčasne podporujú udržateľný prechod na formálnu ekonomiku;
 - (e) plnia svoje územné funkcie naprieč správnymi hranicami a pôsobia ako strediská a hybná sila vyrovnaného udržateľného a integrovaného mestského a územného rozvoja na všetkých úrovniach;
 - (f) podporujú plánovanie a investície pre udržateľnú, bezpečnú a prístupnú mestskú mobilitu pre všetkých s prihliadnutím na otázku veku či rodovej rovnosti a účelné využívanie dopravných systémov pre osobnú i nákladnú dopravu, ktoré zabezpečia účinné prepojenie osôb, miest, tovaru, služieb

- a hospodárskych príležitostí;
- (g) sú prispôsobené potrebám znižovania rizika katastrof a ich zvládania a realizujú ich, znižujú zraniteľnosť, vytvárajú odolnosť a schopnosť reagovať na prírodné a človekom spôsobené katastrofy a podporujú zmierňovanie zmeny klímy a prispôsobenie sa tejto zmene;
 - (h) chránia, zachovávajú, obnovujú a podporujú svoje ekosystémy, vodu, prírodné stanovišťa a biologickú rozmanitosť, minimalizujú ich vplyvy na životné prostredie a menia vzorce udržateľnej spotreby a výroby.

Naše zásady a záväzky

- 14.** Pre dosiahnutie našej spoločnej vízie sme sa rozhodli prijať Novú urbánnu agendu, ktorá sa riadi nasledujúcimi, navzájom podmienenými zásadami:
- (a) Zásadou „nikoho neobísť“, čoho predpokladom je odstránenie chudoby vo všetkých jej formách a rozmeroch, vrátane vykorenenia extrémnej chudoby, zaistenie rovnakých práv a príležitostí, sociálno-ekonomická a kultúrna rozmanitosť, začleňovanie v mestskom prostredí, zvýšenie obyvateľnosti, vzdelávania, zaistenie potravín a výživy, zdravia a dobrých životných podmienok; a to vrátane ukončenia epidémie AIDS, tuberkulózy a malárie, podpory bezpečnosti a odstraňovania diskriminácie a všetkých foriem násillia; zabezpečenie účasti verejnosti poskytujúce bezpečný a rovnocenný prístup pre všetkých a zabezpečenie rovnocenného prístupu pre všetkých k fyzickej a sociálnej infraštruktúre i k základným službám, ako aj primeraného a cenovo dostupného bývania.
 - (b) Zásadou „udržateľného hospodárenia miest podporujúceho začleňovanie“ realizovanej prostredníctvom využitia výhod aglomerácie v podobe dobre plánovanej urbanizácie, vysokej produktivity, konkurencieschopnosti a inovácií; podporou plnej a produktívnej zamestnanosti a dôstojnej práce pre všetkých, zabezpečením vytvárania dôstojných pracovných príležitostí a prostredníctvom rovnocenného prístupu k ekonomickým a výrobným zdrojom a príležitostiam pre všetkých; zabránením špekuláciám s pozemkami a podporou bezpečného vlastníctva pozemkov a prípadným riadením zmenšovania miest.
 - (c) Zásadou „environmentálnej udržateľnosti“ realizovanej prostredníctvom podpory čistej energie, udržateľného využívania pôdy a zdrojov v rozvoji miest, rovnako ako ochranou ekosystémov a biologickej rozmanitosti, vrátane prijatia zdravého životného štýlu v harmónii s prírodou; podporou vzorcov udržateľnej spotreby a výroby; budovaním odolnosti miest; znižovaním rizika katastrof a zmierňovaním zmeny klímy a prispôsobením sa tejto zmene.
- 15.** Zaväzujeme sa, že sa budeme usilovať dosiahnuť zmenu mestskej paradigmy pre Novú urbánnu agendu, ktorá:
- (a) zmení prístup k plánovaniu, financovaniu, rozvoju, riadeniu a správe miest a ľudských sídiel spôsobom, ktorý bude považovať udržateľný rozvoj miest a udržateľný územný rozvoj za najzákladnejšiu súčasť úsillia o dosiahnutie udržateľného rozvoja a prosperity pre všetkých;
 - (b) bude uznávať prípadnú vedúcu úlohu národných vlád pri stanovovaní a zavádzaní účinných politík rozvoja miest a právnych predpisov pre udržateľný rozvoj miest podporujúcich začleňovanie, ako aj dôležitý príspevok orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy a občianskej spoločnosti či ďalších príslušných zúčastnených strán, a to transparentným a zodpovedným spôsobom;
 - (c) bude uplatňovať udržateľné prístupy k rozvoju miest a k územnému rozvoju zamerané na ľudí, zohľadňujúce otázku veku či rodovej rovnosti a podporujúce začleňovanie, a to prostredníctvom zavedenia politík, stratégií, budovania kapacít a vykonávania opatrení na všetkých úrovniach, založených na hlavných faktoroch zmeny, medzi ktoré patrí:
 - i. rozvoj a zavádzanie politík rozvoja miest na vhodnej úrovni, a to aj v rámci miestnych, národných, či mnohostranných partnerstiev, budovanie integrovaných systémov miest a ľudských sídiel, podpora spolupráce medzi všetkými úrovňami verejnej správy umožňujúca dosiahnuť udržateľný integrovaný rozvoj miest;
 - ii. posilnenie správy miest pomocou stabilných inštitúcií a mechanizmov, ktoré budú posilňovať postavenie a účasť jednotlivých zúčastnených strán v rámci mesta, ako aj príslušných systémov brzd a protiváh zaisťujúcich predvídateľnosť a súdržnosť v plánoch

- rozvoja miest a to s cieľom umožniť sociálne začleňovanie, trvalý a udržateľný hospodársky rast podporujúci začleňovanie a ochranu životného prostredia;
- iii. oživenie dlhodobého a integrovaného plánovania a koncepcií mestského a územného rozvoja s cieľom optimalizovať územný rozmer urbanistickej formy a dosiahnuť kladné výsledky urbanizácie;
 - iv. podpora účinných, inovatívnych a udržateľných rámcov a nástrojov financovania umožňujúcich posilnenie obecných financií a miestnych daňových systémov s cieľom vytvoriť, udržiavať a zdieľať hodnoty vytvorené v rámci udržateľného rozvoja miest spôsobom podporujúcim začleňovanie.

Výzva k akcii

- 16. Hoci sú podmienky v jednotlivých, rôzne veľkých mestách a obciach odlišné, prehlasujeme, že Nová urbánna agenda je svojím rozsahom univerzálna, participatívna a zameraná na ľudí, chráni našu planétu a ponúka dlhodobú víziu, pričom stanovuje priority a opatrenia na celosvetovej, regionálnej, národnej, oblastnej aj miestnej úrovni, ktoré môžu vlády i ostatné zúčastnené strany vo všetkých krajinách prijímať podľa svojich potrieb.
- 17. Budeme sa usilovať zaviesť túto Novú urbánnu agendu v rámci svojich krajín a na regionálnej i globálnej úrovni s prihliadnutím na odlišnú realitu, rôzne kapacity či úroveň rozvoja pri rešpektovaní právnych predpisov a praxí, ako aj politik a priorít jednotlivých štátov.
- 18. Opätovne potvrdzujeme platnosť všetkých zásad deklarácie z Ria o životnom prostredí a rozvoji, okrem iného vrátane zásady spoločnej, ale rozdielnej zodpovednosti v zmysle 7. zásady tejto deklarácie.
- 19. Uznávame, že pri zavádzaní Novej urbánnej agendy by mala byť zvláštna pozornosť venovaná riešeniu jedinečných a vznikajúcich problémov v oblasti rozvoja miest, ktorým čelia všetky krajiny, najmä rozvojové, ako sú napríklad africké krajiny, najmenej rozvinuté krajiny, vnútrozemské rozvojové krajiny a malé ostrovné rozvojové štáty, ako aj konkrétne problémy, ktorým čelia krajiny so strednými príjmami. Zvláštna pozornosť by mala byť venovaná aj krajinám postihnutým konfliktmi, rovnako ako krajinám a územiám pod cudzou okupáciou, krajinám po skončení konfliktu a krajinám postihnutým prírodnou katastrofou či katastrofou spôsobenou človekom.
- 20. Sme si vedomí, že je potrebné venovať zvláštnu pozornosť riešeniu rôznych foriem diskriminácie, okrem iného žien a dievčat, detí a mládeže, osôb so zdravotným postihnutím, ľudí postihnutých HIV/AIDS, starších osôb, pôvodných obyvateľov a miestnych komunít, obyvateľov chudobných štvrtí a neformálnych sídiel, bezdomovcov, robotníkov, malých poľnohospodárov a rybárov, utečencov, navrátilcov, vnútorne presídlených osôb a migrantov, bez ohľadu na migračný status.
- 21. Vyzývame všetky orgány národných, oblastných a miestnych verejných správ, ako aj všetky zúčastnené strany, aby v súlade s národnými politikami a právnymi predpismi oživil, posilnil a vytvárali partnerstvá, posilnili koordináciu a spoluprácu s cieľom účinne zavádzať Novú urbánnu agendu a uskutočňovať našu spoločnú víziu.
- 22. Prijímame túto Novú urbánnu agendu ako kolektívnu víziu a politický záväzok podporovať a uskutočňovať udržateľný rozvoj miest a ako historickú príležitosť využiť kľúčovú úlohu miest a ľudských sídiel ako hybnú silu udržateľného rozvoja tohto stále viac urbanizovaného sveta.

IMPLEMENTAČNÝ PLÁN Z QUITA PRE NOVÚ URBÁNNU AGENDU

23. Sme odhodlaní implementovať túto Novú urbánnu agendu ako jeden z kľúčových nástrojov orgánov národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy a všetkých príslušných zúčastnených strán na dosiahnutie udržateľného rozvoja miest.

A. ZÁVÄZKY TÝKAJÚCE SA TRANSFORMÁCIE V OBLASTI UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA MIEST

24. Aby bolo možné naplno využiť potenciál udržateľného rozvoja miest, prijímame nasledujúce záväzky v oblasti transformácie, ktorých dosiahnutie prostredníctvom posunu mestskej paradigmy bude založené na integrovaných a nedeliteľných rozmeroch udržateľného rozvoja: sociálnom, hospodárskom a environmentálnom.

UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ MIEST PRE SOCIÁLNE ZAČLEŇOVANIE A UKONČENIE CHUDOBY

25. Uvedomujeme si, že odstránenie chudoby vo všetkých jej formách a rozmeroch, vrátane extrémnej chudoby, je najväčšou globálnou výzvou a nevyhnutnou podmienkou udržateľného rozvoja. Tiež si uvedomujeme, že rastúca nerovnosť a pretrvávanie rôznych foriem a rozmerov chudoby, vrátane rastúceho počtu obyvateľov chudobných štvrtí a neformálnych sídiel, postihuje rovnako rozvinuté aj rozvojové krajiny a že priestorové usporiadanie, prístupnosť a stvárnenie mestského prostredia, ako aj infraštruktúra a poskytovanie základných služieb, spoločne s politikami rozvoja môžu priaznivo či nepriaznivo ovplyvňovať sociálnu súdržnosť, rovnosť a sociálne začleňovanie.
26. Zaväzujeme sa k rozvoju miest a vidieka, ktorý bude zameraný na ľudí, bude chrániť našu planétu a bude zohľadňovať otázku veku či rodovej rovnosti, k rešpektovaniu všetkých ľudských práv a základných slobôd, uľahčovaniu súžitia, ukončeniu všetkých foriem diskriminácie a násillia a k posilneniu všetkých jednotlivcov a komunit a ich plnej a zmysluplnej účasti. Ďalej sa zaväzujeme k podpore kultúry rozmanitosti a úcty k nej a k rovnosti ako kľúčovému prvku humanizácie našich miest a ľudských sídiel.
27. Znovu potvrdzujeme svoj záväzok, že nikto neostane opomenutý a zaväzujeme sa, že budeme rovnako podporovať všetky zdieľané možnosti i výhody, ktoré urbanizácia môže ponúknuť a poskytneme všetkým obyvateľom, či už žijú vo formálnych alebo neformálnych sídlach, možnosť viesť slušný, dôstojný a prosperujúci život, aby tak mohli naplniť svoj ľudský potenciál.
28. Zaväzujeme sa, že zabezpečíme plné dodržiavanie ľudských práv a všetky humanitárne potreby pre utečencov, vnútorne presídlené osoby a migrantov a to bez ohľadu na ich migračný status a že budeme podporovať ich hostiteľské mestá v duchu medzinárodnej spolupráce s prihliadnutím na okolnosti v jednotlivých štátoch a uznávame, že aj keď je presun veľkého počtu obyvateľstva do miest spojený s množstvom problémov, môže tiež predstavovať významný sociálny, hospodársky a kultúrny príspevok k mestskému životu. Ďalej sa zaväzujeme, že posilníme súčinnosť medzi medzinárodnou migráciou a rozvojom na globálnej, regionálnej, národnej, oblastnej a miestnej úrovni tým, že zaistíme bezpečnú, riadnu a pravidelnú migráciu prostredníctvom plánovanej a dobre riadenej migračnej politiky a že podporíme miestne úrady pri vytváraní rámcov, ktoré umožnia, aby sa migranti stali prínosom pre mestá a posilnené väzby medzi mestami a vidiekom.
29. Zaväzujeme sa, že posilníme koordinačnú úlohu orgánov národnej a prípadne územnej či miestnej verejnej správy a ich spoluprácu s ďalšími verejnými subjektmi a mimovládnyimi organizáciami v oblasti poskytovania sociálnych a základných služieb pre všetkých, vrátane získavania investícií v obciach, ktoré sú najviac ohrozené katastrofami a sú postihované opakovanými a zdĺhavými humanitárnymi krízami. Ďalej sa zaväzujeme, že budeme podporovať zodpovedajúce služby, ubytovanie i príležitosti k dôstojnej a produktívnej práci pre osoby postihnuté krízovými udalosťami v mestskom prostredí a že v spolupráci s miestnymi komunitami a orgánmi miestnej verejnej správy budeme vyhľadávať príležitosti na využitie a rozvíjanie miestnych, trvácnych a dôstojných riešení a že súčasne zabezpečíme pravidelnú pomoc postihnutým osobám a ich hostiteľským komunitám, aby sa zabránilo regresii ich rozvoja.
30. Sme si vedomí, že je potrebné, aby vlády a občianska spoločnosť počas ozbrojených konfliktov ďalej

podporovali pretrvávajúcu mestskú infraštruktúru. Uznávame tiež, že je potrebné posilniť plné dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva.

31. Zaväzujeme sa, že budeme presadzovať národné, oblastné a miestne politiky bývania, ktoré budú podporovať postupné uskutočňovanie práva na primerané bývanie pre všetkých ako súčasť práva na primeranú životnú úroveň, budú riešiť všetky formy diskriminácie a násillia, zabránia prípadom svojvoľného núteného vystahovania a ktoré sa budú zameriavať na potreby bezdomovcov, osôb v zraniteľnom postavení, nízkopríjmových skupín obyvateľstva a osôb so zdravotným postihnutím, pričom budú umožňovať účasť a zapojenie komúnit a príslušných zúčastnených strán na plánovaní a vykonávaní týchto politík, vrátane podpory zásad tvorby obytného prostredia miestnym spoločenstvom („social production of habitat“), podľa právnych predpisov a noriem jednotlivých štátov.
32. Zaväzujeme sa, že budeme presadzovať tvorbu politík bývania a prístupov podporujúcich začleňovanie, ktoré budú zohľadňovať otázku veku či rodovej rovnosti vo všetkých odvetviach, obzvlášť v oblasti zamestnávania, vzdelávania, v zdravotníctve a začleňovaní do spoločnosti, a to na všetkých úrovniach verejnej správy, čo zahŕňa poskytovanie primeraného, cenovo dostupného a prístupného bývania, ktoré bude účinne využívať zdroje a bude bezpečné, odolné, bude mať dobré dopravné napojenie a dobrú polohu, so zvláštnym zreteľom na faktor blízkosti a posilnenie priestorového vzťahu so zvyškom mestskej zástavby a okolitými funkčnými oblasťami.
33. Zaväzujeme sa, že budeme povzbudzovať ponuku rôznych možností primeraného bývania, ktoré bude bezpečné, cenovo dostupné a prístupné pre príslušníkov rôznych príjmových skupín spoločnosti, s prihliadnutím na sociálno-ekonomickú a kultúrnu integráciu marginalizovaných spoločností, osôb bez prístrešia a osôb v zraniteľnom postavení s cieľom zabrániť ich vylúčeniu. Zaväzujeme sa, že budeme prijímať pozitívne opatrenia na zlepšenie životných podmienok ľudí bez domova s cieľom uľahčiť ich plné zapojenie do spoločnosti a predchádzať a zamedziť bezdomovectvu, rovnako ako opatrenia v boji proti jeho kriminalizácii a na jej odstránení.
34. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať spravodlivý a cenovo dostupný prístup k udržateľnej základnej fyzickej a sociálnej infraštruktúre pre všetkých bez rozdielu, vrátane cenovo dostupných pozemkov napojených na siete, bývania, modernej a obnoviteľnej energie, bezpečnej pitnej vody a hygienických zariadení, dostatočného množstva bezpečných a výživných potravín, odstraňovania odpadov, udržateľnej mobility, zdravotnej starostlivosti a plánovania rodičovstva, školstva, kultúry a informačných a komunikačných technológií. Ďalej sa zaväzujeme, že zaistíme, aby tieto služby spĺňali práva a potreby žien, detí a mládeže, starších osôb a prípadne osôb so zdravotným postihnutím, migrantov, pôvodného obyvateľstva či miestnych komúnit a ďalších osôb v zraniteľnom postavení. V tomto ohľade vyzývame k odstraňovaniu právnych, inštitucionálnych, sociálno-ekonomických alebo fyzických prekážok.
35. Zaväzujeme sa, že na príslušnej úrovni verejnej správy, vrátane orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy, budeme presadzovať zvýšenú bezpečnosť držby pre všetkých, s prihliadnutím na celú škálu druhov držby a budeme podporovať vznik účelových riešení, ktoré budú zohľadňovať otázku veku, rodovej rovnosti a ochrany životného prostredia, bez toho aby došlo k prerušeniu kontinuity práva na pozemky a vlastníckych práv, pričom zvláštna pozornosť bude venovaná bezpečnosti držby pôdy pre ženy, ktorá je kľúčová pre posilnenie ich postavenia, a to aj prostredníctvom účinných administratívnych systémov.
36. Zaväzujeme sa, že budeme v mestách a ľudských sídlach presadzovať zavádzanie vhodných opatrení, ktoré osobám so zdravotným postihnutím umožnia rovnaký prístup k fyzickému prostrediu miest ako majú ostatní, a to najmä prístup k verejným priestranstvám, verejnej doprave, bývaníu, vzdelávacím a zdravotníckym zariadeniam, prostriedkom informovania verejnosti a komunikácie s verejnosťou, vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov a k ďalším zariadeniam a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to v mestských aj vidieckych oblastiach.
37. Zaväzujeme sa, že budeme presadzovať tvorbu bezpečných, prístupných, zelených a kvalitných verejných priestranstiev podporujúcich začleňovanie, ako sú napríklad ulice, chodníky a cyklistické pruhy, námestia, nábrežia, záhrady a parky, ktoré budú multifunkčnými priestranstvami slúžiacimi sociálnej interakcii a začleňovaniu, potrebám ľudského zdravia a dobrých životných podmienok,

hospodárskej výmene a kultúrnym prejavom a dialógu medzi rôznymi ľuďmi a odlišnými kultúrami a ktoré budú navrhnuté a riadené tak, aby zaistovali ľudský rozvoj, budovali pokojnú, pluralitnú, inkluzívnu a participatívnu spoločnosť, ako aj súžitie, konektivitu a sociálne začleňovanie.

38. Zaväzujeme sa, že budeme v mestách a ľudských sídlach využívať prípadné prírodné i kultúrne dedičstvo – hmotné i nehmotné – udržateľným spôsobom prostredníctvom integrovaných politík mestského a územného rozvoja a dostatočných investícií na národnej, oblastnej aj miestnej úrovni, na ochranu a podporu kultúrnej infraštruktúry a pamiatok, múzeí, kultúr a jazykov pôvodných obyvateľov, rovnako ako tradičných znalostí a umení, na posilnenie úlohy, ktorú uvedené prvky zohrávajú pri renovácii a revitalizácii mestských oblastí a ako spôsob, akým posilniť spoločenskú účasť a výkon občianstva.
39. Zaväzujeme sa, že budeme v mestách a ľudských sídlach presadzovať bezpečné, zdravé, inkluzívne a chránené prostredie pre všetkých, ktoré bude umožňovať obyvateľom miest žiť, pracovať a podieľať sa na živote mesta bez strachu z násilia a zavraždenia, pričom máme na pamäti, že obzvlášť ohrozené bývajú často ženy, dievčatá, deti a mládež či osoby v zraniteľnom postavení. Budeme sa tiež usilovať o vykorenenie škodlivých praktík uplatňovaných voči ženám a dievčatám, ako sú napríklad detské, príliš skoré a nútené sobáše či mrzačenie ženských pohlavných orgánov.
40. Zaväzujeme sa, že budeme v mestách a ľudských sídlach prijímať rozmanitosť, posilňovať sociálnu súdržnosť, medzikultúrny dialóg a porozumenie, toleranciu, vzájomný rešpekt, rodovú rovnosť, inovácie, podnikavosť, začleňovanie, identitu a bezpečnosť či dôstojnosť všetkých ľudí a že budeme podporovať dobrú obyvateľnosť miest a ich životaschopné hospodárstvo. Zároveň sa zaväzujeme, že prijmeme opatrenia, ktoré zaistia, že naše miestne inštitúcie budú presadzovať pluralizmus a pokojné spolužitie v stále viac rôznorodých a multikultúrnych spoločnostiach.
41. Zaväzujeme sa, že budeme v mestách a ľudských sídlach podporovať inštitucionálne, politické, právne a finančné mechanizmy na rozšírenie platforiem začleňovania v súlade s národnými politikami, ktoré umožňujú zmysluplnú účasť na rozhodovaní, plánovaní a následných postupoch pre všetkých, ako aj posilnenú občiansku angažovanosť a zapojenie občanov do poskytovania a tvorby verejných služieb.
42. Budeme podporovať orgány oblastnej a miestnej verejnej správy v plnení kľúčových úloh posilňovania styčných plôch medzi všetkými príslušnými zúčastnenými stranami a ponúkať príležitosti k dialógu, vrátane prístupov zohľadňujúcich otázku veku či rodovej rovnosti, pričom zvláštny dôraz bude kladený na potenciálny príspevok všetkých segmentov spoločnosti, vrátane mužov a žien, detí a mládeže, starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím, pôvodných obyvateľov a miestnych komunit, utečencov a vnútorne presídlených osôb a migrantov, a to bez ohľadu na migračný status a bez rozdielu rasy, náboženstva, etnickej príslušnosti či sociálno-ekonomického postavenia.

UDRŽATEĽNÁ PROSPERITA MIEST PODPORUJÚCA ZAČLEŇOVANIE A PRÍLEŽITOSTI PRE VŠETKÝCH

43. Uvedomujeme si, že trvalý, inkluzívny a udržateľný hospodársky rast zaistujúci plnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých je jedným z kľúčových prvkov udržateľného mestského a územného rozvoja a že mestá a ľudské sídla by mali byť miestom rovnocenných príležitostí umožňujúcich ľuďom prežívať zdravý, produktívny, prosperujúci a naplňujúci život.
44. Uvedomujeme si, že forma miest, infraštruktúra a stvárnenie budov patria medzi najvýznamnejšie faktory pokroku v oblasti nákladovej efektívnosti a účinného využívania zdrojov, a to vďaka úsporám z rozsahu a zoskupenia a podporujeme energetickú účinnosť, obnoviteľné zdroje energie, odolnosť, produktivitu, ochranu životného prostredia a udržateľný rast hospodárstva miest.
45. Zaväzujeme sa, že budeme rozvíjať živé a udržateľné mestské hospodárstva podporujúce začleňovanie, založené na vnútornom potenciáli, konkurenčných výhodách, kultúrnom dedičstve a miestnych prostriedkoch, ako aj na odolnej infraštruktúre účinne využívajúcej zdroje podporujúce udržateľný a inkluzívny priemyselný rozvoj a udržateľné vzorce spotreby a výroby a vytvárajúce priaznivé prostredie pre podnikanie a inovácie i rôzne formy zabezpečovania obživy.
46. Zaväzujeme sa, že budeme propagovať úlohu cenovo dostupného a udržateľného bývania a financovania bývania, vrátane zásad tvorby obytného prostredia miestnym spoločenstvom a úlohu príspevku tohto odvetvia v povzbudení produktivity v iných hospodárskych odvetviach, pričom sme si

vedomí, že bývanie zvyšuje tvorbu kapitálu, príjmy, tvorbu pracovných miest a úspory a môže prispieť k urýchleniu udržateľnej hospodárskej transformácie podporujúcej začleňovanie na národnej, oblastnej i miestnej úrovni.

47. Zaväzujeme sa, že prijmeme vhodné opatrenia na posilnenie národných, oblastných a miestnych inštitúcií s cieľom podporiť miestny hospodársky rozvoj a prehĺbiť integráciu, spoluprácu, koordináciu a dialóg naprieč všetkými úrovňami verejnej správy a naprieč funkčnými oblasťami a príslušnými zúčastnenými stranami.
48. Vyzývame, aby sa na vytváraní príležitostí pre hospodársky rozvoj miest, ako aj na identifikácii a riešení jestvujúcich aj vznikajúcich problémov účinne podieľali všetky príslušné zúčastnené strany, vrátane miestnych orgánov verejnej správy, organizácií zastupujúcich záujmy súkromného sektora, občianskej spoločnosti, žien a mládeže, ako aj organizácie zastupujúce osoby s postihnutím, pôvodné obyvateľstvo, profesijné organizácie, akademické inštitúcie, odborové zväzy, organizácie zamestnávateľov, združenia migrantov a kultúrne združenia a aby vzájomne spolupracovali.
49. Zaväzujeme sa, že v záujme podpory spravodlivého regionálneho rozvoja v rámci prepojenia miest a vidieka a odstránení sociálnych, hospodárskych a územných rozdielov budeme presadzovať územné systémy začleňujúce funkcie miest a obcí do národných a oblastných územných rámcov a systémov miest a ľudských sídiel, podporovať udržateľné riadenie prírodných zdrojov a pôdy a ich udržateľné využívanie a zabezpečovať spoľahlivé dodávateľské a hodnotové reťazce, ktoré budú prepájať ponuku a dopyt v kontinuu medzi mestom a vidiekom.
50. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať vzájomné interakcie a prepojenia medzi mestami a vidiekom posilňovaním udržateľnej dopravy a mobility, technologických a komunikačných sietí a infraštruktúry pomocou nástrojov integrovaného mestského a územného plánovania s cieľom maximalizovať potenciál týchto odvetví a dosiahnuť zvýšenie produktivity, posilnenie sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti, ako aj posilnenie bezpečnosti a udržateľnosti životného prostredia. To by malo zahŕňať prepojenie medzi mestami a ich okolím, prímestskými a vidieckymi oblasťami, prípadne aj navýšenie kapacity prepojenia krajiny a mora.
51. Zaväzujeme sa, že v záujme dosiahnutia úspor z rozsahu a úspor z aglomerácie, posilnenia plánovania potravinového systému, zlepšenia účinnosti využívania zdrojov, odolnosti miest a udržateľnosti životného prostredia budeme presadzovať zavádzanie územných rámcov miest, vrátane nástrojov mestského plánovania a koncepcie miest, ktoré budú podporovať udržateľné riadenie prírodných zdrojov a pôdy a ich udržateľné využívanie, primeranú kompaktnosť a hustotu, polycentrizmus a zmiešané využívanie miest prostredníctvom stratégií vyplňania nezastavaných plôch, prípadne rozširovania miest.
52. Vyzývame, aby stratégie územného rozvoja zohľadňovali potrebu uprednostňovať pri prípadnom rozširovaní miest obnovu mesta prostredníctvom plánovania prístupnej a dobre prepojenej infraštruktúry a služieb, udržateľnej hustoty obyvateľstva a kompaktnej koncepcie a integrácie nových štvrtí doestskej zástavby spôsobom, ktorý zabráni nekontrolovanému rozrastaniu sa miest a marginalizácii týchto štvrtí.
53. Zaväzujeme sa, že budeme presadzovať tvorbu bezpečných, prístupných, zelených a kvalitných verejných priestranstiev podporujúcich začleňovanie ako faktor sociálneho a hospodárskeho rozvoja a že budeme udržateľným spôsobom využívať ich potenciál na vytvorenie väčšej sociálnej a ekonomickej hodnoty, vrátane hodnoty nehnuteľností, na uľahčenie obchodných, verejných a súkromných investícií a príležitostí obživy pre všetkých.
54. Zaväzujeme sa, že budeme podľa možností vyrábať a využívať cenovo dostupnú energiu z obnoviteľných zdrojov a vytvárať a využívať udržateľnú a nákladovo efektívnu dopravnú infraštruktúru a služby s cieľom dosiahnuť výhody z konektivity a znížiť náklady v oblasti ekonomickej, ekologickej a v oblasti verejného zdravia vzniknuté v dôsledku neefektívnej mobility, preťaženia, znečistenia ovzdušia, efektu mestských tepelných ostrovov a hluku. Zároveň sa zaväzujeme, že budeme venovať zvláštnu pozornosť potrebám všetkých ľudí v oblasti energetiky a dopravy, zvlášť chudobných a osôb žijúcich v neformálnych sídlach. Taktiež berieme na vedomie, že zníženie nákladov na energie z obnoviteľných zdrojov poskytne mestám a ľudským sídlam účinný nástroj na zníženie nákladov na zásobovanie energiou.

55. Zaväzujeme sa, že sa budeme usilovať o rozvoj zdravej spoločnosti podporou prístupu k primeraným, inkluzívnym a kvalitným verejným službám, podporou čistého životného prostredia, so zreteľom na usmernenia pre zaistenie kvality ovzdušia, vrátane usmernení vypracovaných Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO), podporou sociálnej infraštruktúry a vybavenosti, ako napríklad službami zdravotnej starostlivosti, vrátane všeobecného prístupu k službám sexuálneho a reprodukčného zdravia, s cieľom znížiť úmrtnosť novorodencov a matiek.
56. Zaväzujeme sa, že zvýšime hospodársku produktivitu tým, že poskytneme pracovníkom prístup k zárobkovej príležitosti, prípadne znalostiam, zručnostiam či vzdelávacím zariadeniam, aby mohli prispievať k vytváraniu inovačnej a konkurencieschopnej ekonomiky mesta. Zároveň sa zaväzujeme, že zvýšime hospodársku produktivitu formou podpory plnej a produktívnej zamestnanosti, dôstojnej práce a možností obživy v mestách a ľudských sídlach.
57. Zaväzujeme sa, že budeme pri presadzovaní plnej a produktívnej zamestnanosti, dôstojnej práce pre všetkých či možností obživy v mestách a ľudských sídlach venovať osobitnú pozornosť potrebám a potenciálu žien, mládeže, osôb so zdravotným postihnutím, pôvodných obyvateľov a miestnych komún, utečencov, vnútorne presídlených osôb a migrantov, obzvlášť tých najchudobnejších a tých, ktorí sa nachádzajú v zraniteľnom postavení a že budeme podporovať nediskriminačný prístup k legálnej zárobkovej činnosti.
58. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať vznik priaznivého, spravodlivého a zodpovedného podnikateľského prostredia, založeného na zásadách udržateľnosti životného prostredia a prosperity podporujúcej začleňovanie, ako aj investícií, inovácií a podnikavosti. Zároveň sa zaväzujeme, že budeme riešiť problémy, ktorým čelia miestne podnikateľské komunity, prostredníctvom podpory mikropodnikov, malých a stredných podnikov a družstiev v celom hodnotovom reťazci, najmä firiem a podnikov v rámci sociálnej a solidárnej ekonomiky, ktoré pôsobia vo formálnej aj neformálnej ekonomike.
59. Zaväzujeme sa, že budeme uznávať prínos „chudobných pracujúcich“ v rámci neformálnej ekonomiky, najmä žien, vrátane neplatených, domácich a migrujúcich pracovníkov pre mestské ekonomiky, s ohľadom na podmienky v jednotlivých štátoch. Mali by byť zlepšené podmienky ich obživy, pracovné podmienky a istota príjmu, ich právna a sociálna ochrana, prístup k zručnostiam, kapitálu a ďalším podporným službám, rovnako ako ich možnosti prejavíť názor a zastúpenie. Postupný prechod pracovníkov a ekonomických subjektov do sféry formálnej ekonomiky bude dosiahnutý uplatnením vyváženého prístupu, kombinujúceho stimuly a opatrenia zamerané na dodržiavanie platných predpisov a požiadaviek a zároveň podporujúceho zachovanie a zlepšenie existujúcich možností obživy. Pri prechode na formálne ekonomiky budeme brať do úvahy konkrétne podmienky, právne predpisy, politiky, praxe a priority jednotlivých krajín.
60. Zaväzujeme sa, že udržíme a budeme podporovať postupný prechod mestských ekonomík k vyššej produktivite prostredníctvom odvetví s vysokou pridanou hodnotou a podporou diverzifikácie, modernizácie technológií, výskumu a inovácií, vrátane vytvárania kvalitných, dôstojných a produktívnych pracovných miest, napríklad prostredníctvom podpory kultúrnych a tvorivých odvetví, udržateľného cestovného ruchu, scénických umení alebo činností v rámci ochrany kultúrneho dedičstva.
61. Zaväzujeme sa, že v záujme dosiahnutia vyššej produktivity a zdieľanej prosperity v mestách a ľudských sídlach budeme podľa možností využívať demografické dividendy miest a podporovať prístup k vzdelaniu, rozvoj zručností a zamestnanosť mladých ľudí. Dievčatá a chlapci, mladé ženy a mladí muži sú hlavnou hybnou silou zmeny v úsilí o lepšiu budúcnosť a ak bude ich postavenie posilnené, budú predstavovať veľký potenciál, ktorý sa dokáže presadiť – v záujme svojom i v záujme svojich komún. Zaistenie väčšieho počtu a lepších pracovných miest pre ich zmysluplné zapojenie bude mať zásadný význam pre zavádzanie Novej urbánnej agendy.
62. Zaväzujeme sa, že budeme riešiť sociálne, hospodárske, prípadne priestorové dôsledky starnutia obyvateľstva a že využijeme faktor starnutia ako príležitosť pre nové dôstojné pracovné miesta a trvalý a udržateľný hospodársky rast podporujúci začleňovanie spôsobom, ktorý povedie k zlepšeniu kvality života mestského obyvateľstva.

ENVIRONMENTÁLNE UDRŽATEĽNÝ A ODOLNÝ ROZVOJ MIEST

63. Sme si vedomí, že mestá a ľudské sídla čelia nebývalým hrozbám v dôsledku neudržateľných vzorcov spotreby a výroby, straty biologickej rozmanitosti, tlaku na ekosystémy, znečistenia a prírodných či človekom spôsobených katastrof a v dôsledku zmeny klímy a s ňou súvisiacich rizík, čo predstavuje prekážku úsilia o ukončenie chudoby vo všetkých jej podobách a rozmeroch a dosiahnutí udržateľného rozvoja. Vzhľadom k tomu, akú významnú úlohu plnia demografické trendy miest vo svetovom hospodárstve a v úsilí o zmierňovanie zmeny klímy a v prispôbení sa tejto zmene, ako aj vo využívaní zdrojov a ekosystémov, má spôsob, akým sú tieto trendy plánované, financované, rozvíjané, utvárané a riadené, priamy dosah na udržateľnosť a odolnosť aj mimo mestských hraníc.
64. Tiež si uvedomujeme, že centrá miest na celom svete, a obzvlášť v rozvojových krajinách, mávajú často vlastnosti, ktoré ich a ich obyvateľov robia obzvlášť zraniteľnými voči nepriaznivým vplyvom zmeny klímy a ďalších prírodných a človekom spôsobených katastrof, ako sú napríklad zemetrasenia, extrémne klimatické javy, záplavy, zosuvy pôdy, búrky, vrátane prachových a piesočných búrok, vlny horúčav, nedostatok vody, suchá, znečistenie vody a ovzdušia, choroby prenášané vektormi či zvýšenie hladiny morí, ktoré medzi iným postihujú predovšetkým pobrežné oblasti, oblasti delt a malé ostrovné rozvojové štáty.
65. Zaväzujeme sa, že budeme napomáhať zavádzaniu udržateľného riadenia prírodných zdrojov v mestách a ľudských sídlach spôsobom, ktorý bude chrániť a zlepšovať mestské ekosystémy a ekologické služby, znižovať emisie skleníkových plynov a znečistenie ovzdušia a podporovať znižovanie rizika katastrof a jeho riadenia prostredníctvom podpory rozvoja stratégií znižovania rizika katastrof a pravidelných hodnotení rizika prírodných aj človekom spôsobených katastrof, vrátane noriem pre úrovne rizika, pričom budeme súčasne podporovať udržateľný hospodársky rozvoj a dobré životné podmienky a kvalitu života všetkých prostredníctvom plánovania miest a územného plánovania, infraštruktúry a základných služieb šetrných k životnému prostrediu.
66. Zaväzujeme sa, že budeme uplatňovať prístup založený na zásadách Smart City, ktorý bude využívať možnosti digitalizácie, čistej energie a čistých technológií, ako aj inovatívne dopravné technológie a poskytne tak obyvateľom možnosť prijímať rozhodnutia šetrnejšie k životnému prostrediu a podporiť udržateľný hospodársky rast a umožniť zlepšenie služieb v mestách.
67. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať vytváranie a udržiavanie dobre prepojených a dobre rozmiestnených sietí otvorených, viacúčelových, bezpečných, prístupných, zelených a kvalitných verejných priestranstiev podporujúcich začleňovanie s cieľom posilniť odolnosť miest voči katastrofám a zmene klímy, znížiť riziká spojené s povodňami, suchom a vlnami horúčav, zlepšiť zaistenie potravín a výživy, fyzické a duševné zdravie, kvalitu vzduchu v domácnostiach a kvalitu vonkajšieho ovzdušia, znížiť hlučnosť a podporiť rozvoj miest a ľudských sídiel a mestských krajín, ktoré budú atraktívne a vhodné pre bývanie, a zaväzujeme sa, že uprednostníme zachovanie endemických druhov.
68. Zaväzujeme sa, že zvláštnu pozornosť budeme venovať mestským deltám, pobrežným oblastiam a iným environmentálne citlivým oblastiam, s dôrazom na ich význam ako ekosystémov a ako prostriedku dopravy, zdroja potravinovej bezpečnosti, hospodárskej prosperity, ekosystémových služieb a odolnosti a zaväzujeme sa, že spojením vhodných opatrení docielime udržateľné plánovanie miest a udržateľné územné plánovanie.
69. Zaväzujeme sa, že budeme chrániť a podporovať ekologické a sociálne funkcie pôdy, vrátane pobrežných oblastí využívaných mestami a ľudskými sídlami a že pri dosahovaní vzorcov udržateľnej spotreby a výroby budeme podporovať riešenia vychádzajúce z ekosystémov tak, aby nedochádzalo k prekročeniu regeneračnej schopnosti ekosystémov. Rovnako sa zaväzujeme, že budeme podporovať udržateľné využívanie pôdy, uplatňovanie zásady primeranej hustoty a prevencie nadmerného nahustenia obyvateľstva pri rozširovaní miest a že budeme brániť tzv. „rozťahovaniu“ miest, ako aj predchádzať zbytočným zmenám využívania pôdy a stratám úrodnej pôdy a krehkých a dôležitých ekosystémov.
70. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať miestne poskytovanie tovarov a základných služieb, ktoré budú využívať blízkosť zdrojov, pričom berieme na vedomie, že prílišná závislosť na vzdialených

zdrojoch energie, vody, potravín a surovín môže predstavovať ohrozenie udržateľnosti, vrátane zraniteľnosti voči narušeniu dodávok v rámci inžinierskych sietí a že miestne služby umožňujú obyvateľom lepší prístup k zdrojom.

71. Zaväzujeme sa, že posilníme udržateľné riadenie zdrojov – vrátane pôdy, vody (oceánskej, morskej a sladkovodnej), energie, surovín, lesov a potravín, s osobitným dôrazom na environmentálne šetrné nakladanie a minimalizáciu všetkých odpadov, nebezpečných chemických látok, vrátane látok znečisťujúcich ovzdušie a znečisťujúcich látok s krátkou životnosťou ovplyvňujúcich klímu, skleníkových plynov a hluku – spôsobom, ktorý prihliada na väzby medzi mestom a vidiekom a funkčné dodávateľské a hodnotové reťazce a ktorý zohľadňuje ich vplyv na životné prostredie a udržateľnosť a usiluje sa o prechod k obehovému hospodárstvu, pričom zároveň napomáha ochrane, obnove a rekultivácii ekosystémov aj ich odolnosti voči novo vznikajúcim problémom.
72. Zaväzujeme sa, že budeme vykonávať dlhodobé procesy mestského a územného plánovania a prax územného rozvoja uplatňujúcu integrované plánovanie a riadenie vodných zdrojov tak, aby bolo zohľadnené kontinuum medzi mestom a vidiekom v miestnom a územnom meradle, a to vrátane zapojenia príslušných zúčastnených strán a komunít.
73. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať ochranu a udržateľné využívanie vody prostredníctvom sanácií vodných zdrojov v mestských, prímestských a vidieckych oblastiach, znižovania množstva odpadových vôd a ich čistenia, minimalizácie strát vody, podpory opätovného používania vody a rozsiahlejšieho uchovávanía, zadržovania a doplňovania vody, s ohľadom na kolobeh vody v prírode.
74. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať nakladanie s odpadmi šetrné k životnému prostrediu a podstatne obmedzíme vznik odpadov uplatnením zásady „znižovanie množstva, opätovné použitie a recyklácia odpadov“, že budeme minimalizovať skládky a pokiaľ nebude možné odpad recyklovať alebo pokiaľ tak bude zaručený najlepší environmentálny výsledok, premeníme odpad na energiu. Ďalej sa zaväzujeme, že obmedzíme znečisťovanie mora prostredníctvom lepšieho nakladania s odpadmi a lepšieho čistenia odpadových vôd v pobrežných oblastiach.
75. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať orgány národnej, oblastnej a prípadne miestnej verejnej správy pri vývoji udržateľných, obnoviteľných a cenovo dostupných zdrojov energie, energeticky efektívnych budov a stavebných režimov a že budeme podporovať úspory energie a energetickú efektívnosť, ktoré sú nevyhnutné, pokiaľ máme obmedziť emisie skleníkových plynov a emisie sadzí, zaistiť udržateľné vzorce spotreby a výroby a pomôcť vytvárať nové dôstojné pracovné miesta, zlepšiť verejné zdravie a znížiť náklady na dodávky energie.
76. Zaväzujeme sa, že budeme prírodné zdroje využívať udržateľným spôsobom a zameriame sa pritom na účinné využívanie zdrojov surovín a stavebných materiálov, ako je betón, kovy, drevo, nerasty a pôda, že vytvoríme zariadenia pre bezpečné využívanie a recykláciu materiálov a budeme podporovať výstavbu udržateľných a odolných budov, uprednostňujúc využívanie miestnych, netoxických a recyklovaných materiálov a farieb a náterov bez pridaného olova.
77. Zaväzujeme sa, že budeme posilňovať odolnosť miest a ľudských sídiel okrem iného rozvojom kvalitnej infraštruktúry a územného plánovania prostredníctvom prijatia integrovaných politík a plánov zohľadňujúcich otázku veku či rodovej rovnosti a ekosystémových prístupov v súlade so Sendajským rámcom pre znižovanie rizika katastrof na obdobie 2015 – 2030, začlenením celostného režimu znižovania a riadenia rizika katastrof založeného na údajoch na všetkých úrovniach, obmedzovaním zraniteľných miest a rizík, najmä v oblastiach formálnych a neformálnych sídiel náchylných k riziku, ako sú napríklad chudobné štvrte, ktoré umožní domácnostiam, komunitám, inštitúciám a službám pripraviť sa na nebezpečenstvo, reagovať naň, prispôsobiť sa jeho účinkom a rýchlo sa z nich zotaviť, vrátane otrasov alebo latentného napätia. Budeme podporovať rozvoj infraštruktúry, ktorá je odolná, účinne využíva zdroje a ktorá znižuje riziká a vplyv katastrof, vrátane renovácií a modernizácií chudobných štvrtí a neformálnych sídiel. Taktiež budeme v koordinácii s orgánmi miestnej verejnej správy a zúčastnenými stranami podporovať opatrenia na posilnenie a modernizáciu celého rizikového bytového fondu v chudobných štvrtiach a neformálnych sídlach, aby sa stali odolnými proti katastrofám.
78. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať presun od reaktívnych prístupov k aktívnym prístupom založeným na riziku a zohľadňujúcim všetky riziká a spoločnosť ako celok, ako je napríklad zvyšovanie

povedomia verejnosti o rizikách či *ex ante* podpora investícií na predchádzanie rizikám a zvýšenie odolnosti, pričom súčasne zabezpečíme včasnú a účinnú reakciu na mieste, ktorá bude riešiť bezprostredné potreby obyvateľov postihnutých prírodnou alebo človekom spôsobenou katastrofou či konfliktmi. To by malo zahŕňať uplatnenie zásady, že v procese obnovy je potrebné snažiť sa o dosiahnutie lepšieho stavu ako pred katastrofou (tzv. „Build Back Better“) a do nového plánu by mali byť začlenené aj opatrenia na zvyšovanie odolnosti a environmentálne či územné opatrenia a mal by taktiež obsahovať ponaučenie z minulých katastrof či nové riziká.

79. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať opatrenia v oblasti klímy na národnej, oblastnej a miestnej úrovni, ako sú napríklad opatrenia na prispôsobenie sa zmene klímy a jej zmiernení a že budeme podporovať mestá a ľudské sídla, ich obyvateľov a všetky miestne zúčastnené strany, aby sa výrazným spôsobom zapojili do ich vykonávania. Ďalej sa zaväzujeme, že budeme podporovať zvyšovanie odolnosti a znižovanie emisií skleníkových plynov zo všetkých príslušných odvetví. Tieto opatrenia by mali byť v súlade s cieľmi Parížskej dohody prijatej na základe Rámcového dohovoru Organizácie spojených národov o zmene klímy (UNFCCC), vrátane obmedzení zvýšenia priemernej globálnej teploty na najviac 2 stupne Celzia oproti úrovni pred priemyselnou revolúciou a presadzovania snahy obmedziť tento rast teploty na 1,5 stupňa Celzia oproti úrovni pred priemyselnou revolúciou.
80. Zaväzujeme sa, že budeme podporovať procesy strednodobého a dlhodobého plánovania prispôsobenia sa zmene klímy, rovnako ako robiť posúdenia zraniteľnosti voči zmene klímy a posúdenia vplyvov tejto zmeny, aby boli prijímané informované plány, politiky, programy a opatrenia v oblasti prispôsobenia sa, ktoré budú posilňovať odolnosť obyvateľov miest, a to aj prostredníctvom využívania ekosystémových prístupov k prispôsobeniu sa zmene klímy.

B. ÚČINNÉ ZAVÁDZANIE

81. Sme si vedomí toho, že uskutočnenie záväzkov v oblasti transformácie stanovených v Novej urbánnej agende si bude vyžadovať priaznivý politický rámec na národnej, oblastnej a miestnej úrovni, integrovaný prostredníctvom participatívneho plánovania a riadenia mestského územného rozvoja a účinných prostriedkov zavádzania, doplnený o medzinárodnú spoluprácu, ako aj úsilie o budovanie kapacít, vrátane zdieľania osvedčených postupov, politík a programov medzi orgánmi na všetkých úrovniach verejnej správy.
82. Vyzývame medzinárodné a regionálne organizácie a subjekty, vrátane organizácií a subjektov v rámci systému Organizácie spojených národov a viacstranných dohôd o životnom prostredí, rozvojových partnerov, medzinárodné a multilaterálne finančné inštitúcie, regionálne rozvojové banky, súkromný sektor a ďalšie zúčastnené strany, aby posilnili koordináciu svojich stratégií a programov rozvoja miest a vidieka a uplatňovali integrovaný prístup k udržateľnej urbanizácii, ktorý bude zahŕňať zavádzanie Novej urbánnej agendy.
83. V tejto súvislosti kladieme dôraz na potrebu zlepšiť koordináciu naprieč systémom Organizácie spojených národov a súdržnosť v oblasti udržateľného rozvoja miest pri zavádzaní strategického plánovania a vykazovania v rámci celého systému, ako to zdôrazňuje bod 88 Agendy pre udržateľný rozvoj do roku 2030.
84. Naliehavo vyzývame štáty, aby upustili od vyhlasovania a uplatňovania akýchkoľvek jednostranných hospodárskych, finančných alebo obchodných opatrení, ktoré nie sú v súlade s medzinárodným právom a Chartou Organizácie spojených národov a ktoré bránia plnému dosiahnutiu hospodárskeho a sociálneho rozvoja najmä v rozvojových krajinách.

BUDOVANIE ŠTRUKTÚRY MESTSKEJ SPRÁVY: VYTVORENIE PODPORNÉHO RÁMCA

85. Uznávame zásady a stratégie obsiahnuté v medzinárodných pokynoch pre decentralizáciu a prístup k základným službám pre všetkých, ktoré prijala riadiaca rada Programu OSN pre ľudské sídla (UN-Habitat) v roku 2007.
86. Zakotvíme účinné zavádzanie Novej urbánnej agendy do inkluzívnych, realizovateľných a participatívnych politík rozvoja miest, takže udržateľný rozvoj miest a udržateľný územný rozvoj

budú začlenené do stratégií a plánov integrovaného rozvoja, ktoré budú mať oporu v národných a prípadne oblastných či miestnych inštitucionálnych a regulačných rámcoch tak, aby bolo zabezpečené ich náležité napojenie na transparentné a zodpovedné mechanizmy financovania.

87. Budeme podporovať väčšiu koordináciu a spoluprácu medzi národnými, oblastnými a miestnymi orgánmi verejnej správy okrem iného aj pomocou viacúrovňových konzultačných mechanizmov a jednoznačným vymedzením príslušných právomocí, nástrojov a zdrojov pre každú úroveň verejnej správy.
88. Zabezpečíme súdržnosť medzi cieľmi a opatreniami sektorových politík, ako sú napríklad politiky v oblasti rozvoja vidieka, využívania pôdy, bezpečnosti potravín a výživy, riadenia prírodných zdrojov, poskytovania verejných služieb, vody a hygienických a odpadových zariadení, zdravotníctva, životného prostredia, energetiky, bývania a mobility na rôznych úrovniach a stupňoch politickej verejnej správy, a to naprieč administratívnymi hranicami, aby boli zohľadnené vhodné funkčné oblasti s cieľom posilniť integrované prístupy k urbanizácii a zavádzaniu integrovaných stratégií mestského a územného plánovania, ktoré ich realizujú.
89. Prijmeme opatrenia na zavedenie právnych a politických rámcov založených na zásadách rovnosti a rovnocenného prístupu, ktoré umožnia príslušným verejným správam účinne zavádzať národné mestské politiky a posilnia ich postavenie tvorcov politík s rozhodovacou právomocou a súčasne zaistíme vhodnú fiškálnu, politickú a administratívnu decentralizáciu založenú na zásade subsidiarity.
90. V súlade s právnymi predpismi jednotlivých štátov budeme podporovať posilnenie kapacít orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy na zavádzanie účinnej miestnej a metropolitnej viacúrovňovej správy vecí verejných naprieč administratívnymi hranicami a to tak, aby boli zohľadnené vhodné funkčné oblasti s cieľom zabezpečiť zapojenie orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy do rozhodovacieho procesu, pričom sa budeme usilovať o to, aby získali nevyhnutné právomoci a prostriedky pre riešenie zásadných záležitostí na úrovni miest, metropolitných oblastí a území. Budeme presadzovať zavádzanie metropolitnej správy, ktorá bude podporovať začleňovanie a bude súčasne zahŕňať aj právne rámce a spoľahlivé mechanizmy financovania, vrátane prípadného udržateľného riadenia dlhu. Prijmeme opatrenia na podporu plnej a účinnej účasti žien zabezpečujúce ženám rovnocenné práva vo všetkých oblastiach a vo vedení na všetkých úrovniach rozhodovania, vrátane miestnych orgánov verejnej správy.
91. Budeme prípadne podporovať miestne orgány verejnej správy pri určovaní vlastných správnych a riadiacich štruktúr v súlade s právnymi predpismi a politikami jednotlivých krajín, aby sa prispôbili miestnym potrebám. Budeme presadzovať zavedenie vhodných regulačných rámcov a budeme podporovať miestne orgány verejnej správy, aby v partnerstve s komunitami, občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom vytvárali a riadili základné služby a infraštruktúry s cieľom zabezpečiť zachovanie verejného záujmu i jednoznačné vymedzenie cieľov, pôsobnosti a mechanizmov zodpovednosti.
92. Budeme podporovať participatívne prístupy, ktoré budú zohľadňovať otázku veku či rodovej rovnosti na všetkých stupňoch procesu prípravy politík rozvoja a plánovania miest a území od konceptualizácie po návrh, prípravu rozpočtu, zavádzanie, hodnotenie a revíziu, ktoré budú založené na nových formách priamej spolupráce medzi orgánmi verejnej správy na všetkých úrovniach a občianskou spoločnosťou, okrem iného aj prostredníctvom širokých a dostatočne financovaných stálych mechanizmov a platforiem pre spoluprácu a konzultácie, ktoré budú otvorené všetkým a budú využívať informačné a komunikačné technológie a prístupné dátové riešenia.

PLÁNOVANIE A RIADENIE PRIESTOROVÉHO ROZVOJA MIEST

93. Uznávame zásady a stratégie mestského a územného plánovania obsiahnuté v medzinárodných pokynoch pre mestské a územné plánovanie, ktoré prijala riadiaca rada Programu OSN pre ľudské sídla na svojom 25. zasadnutí v apríli roku 2015.
94. Budeme zavádzať integrované plánovanie, ktoré si kladie za cieľ vyvážiť krátkodobé potreby dlhodobými výsledkami v podobe konkurencieschopného hospodárstva, vysokej kvality života a udržateľného životného prostredia. Budeme sa rovnako usilovať o vytvorenie flexibility, aby sa naše

plány mohli v priebehu času prispôsobovať meniacim sa sociálnym a hospodárskym podmienkam. Tieto plány budeme zavádzať a systematicky vyhodnocovať a pritom sa budeme usilovať o využitie technologických inovácií a vytvorenie lepšieho životného prostredia.

95. Budeme podporovať zavádzanie integrovaných, polycentrických a vyvážených politík a plánov územného rozvoja a rozvíjať pritom spoluprácu a vzájomnú podporu medzi rôzne veľkými mestami a ľudskými sídlami, posilňovať úlohu malých a stredne veľkých miest a obcí pri zlepšovaní systému zabezpečenia potravín a výživy, poskytovať prístup k udržateľnému, cenovo dostupnému a primeranému, odolnému a bezpečnému bývaniu, infraštruktúre a službám a uľahčovať fungovanie účinných obchodných väzieb v kontinuu medzi mestom a vidiekom spôsobom, ktorý zabezpečí napojenie drobných poľnohospodárov a rybárov na miestne, regionálne, národné, oblastné a globálne hodnotové reťazce a trhy. Budeme tiež podporovať mestské poľnohospodárstvo a hospodárenie, ako aj zodpovednú miestnu a udržateľnú spotrebu a výrobu či sociálne interakcie prostredníctvom prístupných sietí miestnych trhov a obchodu, ktoré budú tvoriť jednu zo zložiek prispievajúcich k udržateľnosti a bezpečnosti potravín.
96. Budeme podporovať zavádzanie udržateľného mestského a územného plánovania, vrátane plánov pre mestské regióny a metropolitné oblasti, aby sme podporili súčinnosť a interakcie medzi mestskými oblasťami všetkých veľkostí a ich prímestským a vidieckym okolím vrátane oblastí s cezhraničným presahom a budeme podporovať rozvoj udržateľných projektov regionálnej infraštruktúry, ktoré stimulujú udržateľnú hospodársku produktivitu a podporujú rast regiónov v kontinuu medzi mestom a vidiekom za spravodlivých podmienok. V tomto ohľade budeme podporovať partnerstvá miest a vidieka a mechanizmy spolupráce medzi obcami vytvárané podľa funkčných území a mestských oblastí, ktoré budú predstavovať účinné nástroje pre plnenie úloh správy miest a metropolitných oblastí, zabezpečovať verejné služby a podporovať miestny a regionálny rozvoj.
97. Budeme presadzovať plánované rozširovanie miest a vyplňanie nezastavaných plôch, pričom prednosť bude mať obnova, renovácia prípadne modernizácia mestských oblastí, vrátane modernizácie chudobných štvrtí a neformálnych sídiel, zabezpečovanie vysoko kvalitných stavieb a verejných priestranstiev a budeme podporovať tiež integrované a participatívne prístupy zahŕňajúce všetky príslušné zúčastnené strany a obyvateľov, aby sa zabránilo územnému a sociálno-ekonomickému vylúčeniu a premene týchto oblastí na lukratívne zóny pre ľudí s vyššími príjmami, a to tak, aby pritom zostalo zachované kultúrne dedičstvo a zabránilo sa tzv. „rozťahovaniu“ miest.
98. Budeme presadzovať integrované mestské a územné plánovanie, vrátane plánovaných rozšírení miest založených na zásadách spravodlivého, účelného a udržateľného využívania pôdy a prírodných zdrojov, kompaktnosti, polycentrizmu, vhodnej hustoty a napojenia, viacúčelového využitia priestoru, ako aj zmiešaného sociálneho a hospodárskeho využívania zastavaných plôch, aby sa tak zabránilo prípadnému „rozťahovaniu“ miest, obmedzila sa náročnosť mestskej mobility a jej potreby a aby sa znížili náklady na poskytovanie služieb na obyvateľa vďaka využitiu hustoty obyvateľov a úspor z rozsahu a z aglomerácie.
99. Budeme podporovať zavádzanie stratégií mestského plánovania, ktoré budú napríklad uľahčovať zmiešanú sociálnu skladbu obyvateľstva, prostredníctvom možností cenovo dostupného bývania s prístupom ku kvalitným základným službám a verejným priestranstvám pre všetkých a prostredníctvom posilňovania bezpečnosti a ochrany, pričom budeme podporovať sociálne a medzigeneračné interakcie a oceňovanie rozmanitosti. Prijmeme opatrenia na zabezpečenie zodpovedajúceho školenia a podpory pre odborníkov poskytujúcich služby a komunity žijúce v oblastiach postihnutých násilím v mestách.
100. Budeme podporovať vytváranie dobre koncipovaných sietí bezpečných, prístupných, zelených a kvalitných verejných priestranstiev a ulíc podporujúcich začleňovanie všetkých obyvateľov, kde nebude hroziť zločin a násilie, ako napríklad sexuálne obťažovanie či násilie na základe pohlavia, pričom budeme brať do úvahy ľudský rozmer a zvažovať opatrenia, ktoré umožňujú čo možno najlepšie komerčné využitie uličného podlažia, budeme podporovať miestne trhy a formálne aj neformálne obchodovanie, rovnako ako iniciatívy neziskovej komunity, budeme privádzať ľudí do verejných priestorov a zlepšovať podmienky pohybu pre peších a cyklistov v záujme zlepšenia zdravia a dobrých životných podmienok.

101. Procesy tvorby plánov rozvoja miest a území, ktoré budú zohľadňovať otázku veku či rodovej rovnosti, budú rovnako zahŕňať hľadiská a opatrenia na znižovanie rizika katastrof a prispôsobenia sa zmene klímy a jej zmierňovania, vrátane emisií skleníkových plynov, pričom priestory, budovy a konštrukcie, služby a infraštruktúry budú založené na odolnosti a koncipované tak, aby boli účelné z hľadiska ochrany klímy a budú volené riešenia s využitím prírody; uvedené procesy budú podporovať spoluprácu a koordináciu naprieč odvetvami, ako aj budovanie kapacít orgánov miestnej verejnej správy na prípravu a zavádzanie plánov na znižovanie rizika katastrof a plánov reakcie, ako je napríklad hodnotenie rizík na mieste súčasných aj budúcich verejných zariadení a budú formulovať zodpovedajúce pohotovostné a evakuačné postupy.
102. Budeme sa usilovať o zlepšenie kapacít pre plánovanie a projektovanie miest a zabezpečovať odbornú prípravu urbanistom na národnej, oblastnej a miestnej úrovni.
103. Do prípravy mestských stratégií a iniciatív začleníme opatrenia v oblasti bezpečnosti miest a prevencie trestnej činnosti a násillia, vrátane terorizmu a násilného extrémizmu, ktorý vedie k terorizmu, prípadne so zapojením príslušných miestnych komunít a nevládných subjektov, pričom pri príprave politík v oblasti verejnej bezpečnosti a prevencie trestnej činnosti a násillia budeme rovnako prihliadať na situáciu v chudobných štvrtiach a neformálnych sídlach, rovnako ako na faktor zraniteľnosti a kultúrny faktor, a budú rovnako zahŕňať prevenciu a potláčanie stigmatizácie určitých skupín ako prirodzeného zdroja väčšej bezpečnostnej hrozby.
104. Budeme presadzovať dodržiavanie právnych predpisov prostredníctvom silných rámcov riadenia podporujúcich začleňovanie a zodpovedných inštitúcií, ktoré sa budú zaoberať registráciami a správou pozemkov, pričom budeme uplatňovať transparentné a udržateľné riadenie a využívanie pôdy, registrácie nehnuteľností a riadny finančný systém. Budeme prostredníctvom rôznych mechanizmov podporovať orgány miestnej verejnej správy a zúčastnené strany, aby pri spracovávaní a používaní informácií pre základný súpis pozemkov, ako sú napríklad katastrálne mapy, hodnotové mapy pozemkov či mapy vyhodnocovania rizík, rovnako ako cenových záznamov o pozemkoch a bývaní, vytvárali vysoko kvalitné, aktuálne a spoľahlivé údaje rozčlenené podľa príjmu, pohlavia, veku, rasy, etnického pôvodu, migračného statusu, postihnutia, zemepisnej polohy a ďalších charakteristík, ktoré sú významné v kontexte danej krajiny a potrebné pre posúdenie zmien v hodnotách pozemkov, pričom bude zabezpečené, že tieto údaje nebudú zneužitá na uplatňovanie diskriminačnej politiky pri využívaní pôdy.
105. Budeme podporovať postupné uskutočňovanie práva na primerané bývanie ako súčasť práva na primeranú životnú úroveň. Budeme na všetkých úrovniach vytvárať a zavádzať bytové politiky, ktoré budú prípadne zahŕňať participatívne plánovanie a uplatňovanie zásady subsidiarity s cieľom zaistiť súdržnosť medzi národnými, oblastnými a miestnymi stratégiami rozvoja, pozemkovými politikami a ponukou bývania.
106. Budeme presadzovať bytové politiky založené na zásadách sociálneho začleňovania, ekonomickej účinnosti a ochrany životného prostredia. Budeme podporovať účinné využívanie verejných prostriedkov na cenovo dostupné a udržateľné bývanie, vrátane pozemkov v centrálnych a konsolidovaných oblastiach miest so zodpovedajúcou infraštruktúrou, a budeme presadzovať rozvoj zameraný na rôzne príjmové skupiny obyvateľov, aby sme podporili sociálne začleňovanie a súdržnosť.
107. Budeme podporovať tvorbu politík, nástrojov, mechanizmov a modelov financovania, ktoré podporujú prístup k širokej škále možností cenovo dostupného a udržateľného bývania, vrátane prenájmu a ďalších možností držby, ako aj družstevné formy vlastníctva, ako sú napríklad spoločné vlastníctvo, spoločná správa pozemkov a iné formy kolektívnej držby, ktoré by riešili vznikajúce potreby osôb a komunít, s cieľom zlepšiť ponuku bývania, a to najmä pre nízkopríjmové skupiny, a zabrániť segregácii a prípadom svojvoľného núteného vystahovania a vysídľovania a zaistiť dôstojné a primerané rozparcelovanie. To bude zahŕňať podporu pre tzv. prírastkové bývanie (stavané v etapách) či svojpomocné programy, pričom zvláštna pozornosť bude venovaná programom na modernizáciu chudobných štvrtí a neformálnych sídiel.
108. Budeme podporovať rozvoj bytových politík, ktoré podporujú miestne integrované prístupy k bývaniu tým, že sa zameriavajú na silné väzby medzi vzdelaním, zamestnanosťou, bývaním a zdravotníctvom

a na prevenciu vylúčenia a segregácie. Ďalej sa zaväzujeme, že budeme bojovať proti bezdomovectvu a potláčať a odstraňovať jeho kriminalizáciu prostredníctvom špecializovaných politik a cielených stratégií aktívneho začleňovania, ako sú komplexné, inkluzívne a udržateľné programy typu „Housing first“.

109. Zvážime prípadne navýšenie pridelených finančných prostriedkov a ľudských zdrojov na modernizáciu – a pokiaľ to bude možné i na prevenciu vzniku – chudobných štvrtí a neformálnych sídiel pri pridelovaní finančných prostriedkov a ľudských zdrojov na stratégie, ktoré sa neobmedzujú iba na zlepšenia v hmotnej a environmentálnej rovine, aby sme zaistili, že chudobné štvrte a neformálne sídla budú začlenené do sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a politických dimenzií miest. Tieto stratégie by prípadne mali zahŕňať prístup k udržateľnému, primeranému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu, základným a sociálnym službám či bezpečným, prístupným, zeleným a kvalitným verejným priestranstvám podporujúcim začleňovanie a taktiež by mali presadzovať bezpečnosť držby a jej reguláciu, rovnako ako opatrenia na predchádzanie konfliktom a sprostredkovanie ich riešení.
110. Budeme podporovať snahy o vymedzenie a posilnenie inkluzívnych a transparentných monitorovacích systémov určených na zníženie podielu ľudí žijúcich v chudobných štvrtiach a neformálnych sídlach, pričom budeme zohľadňovať skúsenosti získané v rámci predchádzajúcich snáh o zlepšenie životných podmienok obyvateľov chudobných štvrtí a neformálnych sídiel.
111. Budeme presadzovať tvorbu zodpovedajúcich a vymáhateľných predpisov v oblasti bývania, vrátane prípadných pružných stavebných predpisov, noriem, stavebných povolení, zákonov a vyhlášok o využití pôdy a predpisov v oblasti plánovania, ktoré budú brániť prípadom špekulácií, vysídľovania, bezdomovectva a svojvoľného núteného vystaňovania, budú zaisťovať udržateľnosť, kvalitu, cenovú dostupnosť, zdravie, bezpečnosť, prístupnosť, energetickú účinnosť, účinné využívanie zdrojov a odolnosť. Budeme tiež presadzovať prevádzanie diferencovaných analýz ponuky a dopytu v oblasti bývania založených na vysoko kvalitných, aktuálnych a spoľahlivo rozčlenených údajoch na národnej, oblastnej a miestnej úrovni, ktoré budú zohľadňovať príslušný sociálny, ekonomický, environmentálny a kultúrny rozmer.
112. Budeme presadzovať zavádzanie programov udržateľného rozvoja miest opierajúcich sa o stratégie, ktorých ťažiskom záujmu budú ľudia a bývanie, ktoré budú uprednostňovať programy vhodne umiestnenej bytovej výstavby v dobrých lokalitách, aby sa tak zabránilo hromadnej výstavbe bytov v okrajových a izolovaných lokalitách odlúčených od mestských systémov, bez ohľadu na to, pre aký sociálny a hospodársky segment sú budované a budú poskytovať riešenie pre potreby bývania nízkopríjmových skupín obyvateľov.
113. Budeme prijímať opatrenia na zlepšenie bezpečnosti cestnej premávky a začleníme ich do plánov a koncepcií udržateľnej mobility a dopravnej infraštruktúry. Okrem iniciatív na zvýšenie povedomia budeme presadzovať prístup založený na bezpečnom systéme v súlade s požiadavkami Dekády opatrení na zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky, ktorý vyhlásila Organizácia spojených národov, a zvláštny dôraz by pritom mal byť kladený na potreby všetkých žien a dievčat, rovnako ako detí a mládeže, starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím či osôb v zraniteľnom postavení. Budeme sa usilovať prijať, zavádzať a presadzovať politiky a opatrenia, ktoré aktívne chránia a podporujú bezpečnosť chodcov a cyklistickú mobilitu, s ohľadom na širšie účinky na zdravie, najmä pokiaľ ide o prevenciu zranení a neprenosných chorôb, a budeme sa usilovať o rozvoj a zavádzanie komplexných právnych predpisov a politik v oblasti bezpečnosti jazdy na motocykloch, vzhľadom k neprimerane vysokému a rastúcemu počtu úmrtí a zranení pri jazde na motocykli v celosvetovom meradle, najmä v rozvojových krajinách. Ako jednu z priorit budeme presadzovať bezpečnú a zdravú cestu do školy pre každé dieťa.
114. Budeme podporovať, aby všetci mali prístup k bezpečnej, cenovo dostupnej a udržateľnej mestskej mobilite a pozemným a námorným dopravným systémom, ktoré budú zohľadňovať otázku veku či rodovej rovnosti a ktoré budú umožňovať zmysluplnú účasť na sociálnych aktivitách a hospodárskej činnosti v mestách a ľudských sídlach, a to tým, že začleníme dopravné plány a plány mobility do celkových plánov rozvoja miest a území a budeme podporovať širokú škálu možností dopravy a mobility, a to najmä prostredníctvom podpory:

- (a) významného posilnenia prístupnej, bezpečnej, účinnej, cenovo dostupnej a udržateľnej infraštruktúry pre verejnú dopravu, ako aj posilnenie nemotorovej dopravy, ako je pešia chôdza či jazda na bicykli, ktorá bude uprednostňovaná pred súkromnou motorizovanou dopravou;
 - (b) spravodlivého dopravne orientovaného územného rozvoja, ktorý minimalizuje vysídľovanie najmä chudobných obyvateľov na okraj a ponúka cenovo dostupné bývanie zamerané na rôzne príjmové skupiny a rozmanitú skladbu pracovných miest a služieb;
 - (c) lepšieho a koordinovaného územného plánovania v oblasti dopravy, ktoré povedie ku zníženiu náročnosti cestovania a obmedzeniu potrieb dopravy, ku zlepšeniu prepojenia medzi mestskými, prímestskými a vidieckymi oblasťami, vrátane plánovania mobility a dopravy na vodných cestách, najmä v malých ostrovných rozvojových štátoch a pobrežných mestách;
 - (d) plánovania koncepcií mestskej nákladnej dopravy a logistiky, ktoré umožňujú účinný prístup k produktom a službám, minimalizujú vplyv na životné prostredie a obývatelnosť mesta a maximalizujú ich prínos pre trvalý a udržateľný hospodársky rast podporujúci začleňovanie.
- 115.** Prijmeme opatrenia na vytvorenie mechanizmov a spoločných rámcov, ktoré budú na národnej, oblastnej a miestnej úrovni vyhodnocovať širšie prínosy systémov mestskej a metropolitnej dopravy, ako sú napríklad vplyvy na životné prostredie, hospodárstvo, sociálna súdržnosť, kvalita života, prístupnosť, bezpečnosť cestnej premávky, verejné zdravie či opatrenia v oblasti zmeny klímy.
- 116.** Budeme podporovať rozvoj týchto mechanizmov a rámcov na základe udržateľných národných politík mestskej dopravy a mobility tak, aby zabezpečovali udržateľné, otvorené a transparentné zadávanie verejných zákaziek a reguláciu dopravy a služieb mobility v mestských a metropolitných oblastiach, vrátane nových technológií, ktoré budú umožňovať zdieľané služby mobility, ako aj rozvoj jednoznačných, transparentných a zodpovedných zmluvných vzťahov medzi orgánmi miestnej verejnej správy a poskytovateľmi dopravných služieb a služieb mobility, vrátane správy údajov, ktoré budú ďalej zaručovať verejný záujem, chrániť súkromie jednotlivcov a definovať vzájomné záväzky.
- 117.** Budeme podporovať lepšiu koordináciu medzi odborními dopravy a mestského a územného plánovania a posilnenie vzájomnej informovanosti o rámcoch plánovania a politík jednotlivých odborov na národnej, oblastnej a miestnej úrovni, a to aj prostredníctvom plánov udržateľnej mestskej a metropolitnej dopravy a mobility. Budeme podporovať orgány oblastnej a miestnej verejnej správy v rozvoji znalostí a kapacít potrebných pre zavádzanie a presadzovanie týchto plánov.
- 118.** Budeme podporovať orgány národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy pri vývoji a rozširovaní finančných nástrojov, ktoré im umožnia zlepšiť infraštruktúru a systémy dopravy a mobility, ako sú napríklad systémy rýchlej hromadnej dopravy, systémy integrovanej dopravy, letecké a železničné systémy a bezpečná, dostatočná a primeraná infraštruktúra pešej a cyklistickej dopravy či technologické inovácie v dopravných a prepravných systémoch, ktoré znižujú dopravnú preťaženosť a znečistenie ovzdušia a súčasne zvyšujú efektívnosť, prepojenosť, prístupnosť, zdravie a kvalitu života.
- 119.** Budeme podporovať dostatočné investície do ochranných, prístupných a udržateľných infraštruktúr a sietí vodovodov, hygienických a odpadových zariadení, kanalizácií, systémov nakladania s pevnými odpadmi, odvodňovania, systémov znižovania znečistenia ovzdušia a nakladania s dažďovou vodou s cieľom posilniť odolnosť voči katastrofám súvisiacim s vodou, zlepšiť zdravie a zaistiť všeobecný a rovnocenný prístup k bezpečnej a cenovo dostupnej pitnej vode pre všetkých, rovnako ako prístup k zabezpečeniu primeraných hygienických zariadení za spravodlivých podmienok pre všetkých a ukončiť prax voľnej defekácie so zvláštnym zreteľom na potreby a bezpečnosť žien a dievčat a osôb v zraniteľnom postavení. Budeme sa snažiť zabezpečiť, aby bola táto infraštruktúra odolná voči zmene klímy a aby bola začlenená do integrovaných plánov rozvoja miest a území, vrátane napríklad bývania a mobility, a aby bola jej realizácia participatívna a prihliadala na možnosti inovačných, prístupných, danej situácii prispôsobených a kultúrne citlivých udržateľných riešení, ktoré umožnia účinné využívanie zdrojov.
- 120.** Budeme sa usilovať, aby sme poskytli verejným službám v oblasti vody a hygienických a odpadových zariadení dostatočné kapacity, ktoré umožnia zaviesť udržateľné systémy hospodárenia s vodou, vrátane udržateľnej údržby služieb mestskej infraštruktúry, prostredníctvom budovania kapacít s cieľom postupne odstrániť nerovnosti a podporiť všeobecný a rovnocenný prístup k bezpečnej a cenovo dostupnej pitnej vode pre všetkých a k zodpovedajúcim hygienickým zariadeniam pre všetkých za spravodlivých podmienok.

121. Zaistíme všeobecný prístup k cenovo dostupným, spoľahlivým a moderným energetickým službám prostredníctvom podpory energetickej efektívnosti a udržateľnej energie z obnoviteľných zdrojov a budeme podporovať opatrenia na oblastnej a miestnej úrovni usilujúce sa o ich využívanie vo verejných budovách, infraštruktúrach a zariadeniach, ako aj prípadné prevzatie priamej kontroly nad infraštruktúrou a predpisy, ktoré podporia využívanie v odvetviach konečnej spotreby, ako sú obytné domy, komerčné a priemyselné budovy alebo odvetvia priemyslu, dopravy, odpadov či hygienických a odpadových zariadení. Podporíme rovnako prijatie predpisov a noriem pre energetickú náročnosť budov, cieľov v oblasti obnoviteľnej energie, označovania energetickej účinnosti, obnovy jestvujúcich budov či zásad zohľadňovania energetickeho hľadiska pri zadávaní verejných zákaziek, rovnako ako ďalších prípadných spôsobov dosiahnutia cieľov v oblasti energetickej efektívnosti. Budeme tiež uprednostňovať zavádzanie inteligentných energetických sietí, oblastných energetických systémov či obecných energetických plánov na zlepšenie súčinnosti medzi obnoviteľnými zdrojmi energie a energetickou efektívnosťou.
122. Budeme podporovať decentralizované rozhodovanie o nakladaní s odpadmi, aby sme docielili všeobecný prístup k udržateľným systémom nakladania s odpadmi. Budeme podporovať presadzovanie systémov rozšírenej zodpovednosti výrobcu, vrátane zapojenia pôvodcov odpadu a výrobcov do mestských systémov financovania nakladania s odpadmi a znižovania rizika a sociálno-ekonomických vplyvov tokov odpadov či zvyšovania miery recyklácie prostredníctvom lepšej koncepcie výrobkov.
123. Budeme presadzovať, aby do plánov rozvoja miest a územných plánov boli začleňované potreby obyvateľov miest, najmä chudobných, pokiaľ ide o zabezpečenie potravín a výživu, aby sme tak ukončili hlad a podvýživu. Budeme podporovať koordináciu politík udržateľného zabezpečovania potravín a udržateľného poľnohospodárstva v mestských, prímestských a vidieckych oblastiach, aby sme tak umožnili výrobu, skladovanie, prepravu a uvádzanie na trh potravín pre spotrebiteľov primeraným a cenovo dostupným spôsobom s cieľom obmedziť straty potravín a predchádzať vzniku potravinových odpadov a zaistiť ich opätovné využitie. Budeme ďalej presadzovať koordináciu politík v oblasti potravín s politikami v oblasti energetiky, vody, zdravia, dopravy a odpadu – a udržiavať genetickú diverzitu semien a obmedzovať používanie nebezpečných chemických látok – s ďalšími politikami týkajúcimi sa miest, aby sme maximalizovali ich účinnosť a minimalizovali odpady.
124. Pri prijímaní nástrojov plánovania, vrátane hlavných plánov, všeobecných zásad tvorby územného plánu, stavebných poriadkov, politík riadenia pobrežných oblastí a strategických rozvojových politík, bude kultúra tvoriť jednu z prioritných oblastí plánov a stratégií rozvoja miest tak, aby tieto nástroje chránili širokú škálu rôznych druhov hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúrnych krajín a budeme ich chrániť pred potenciálnymi ničivými vplyvmi rozvoja miest.
125. Budeme podporovať využitie kultúrneho dedičstva v udržateľnom rozvoji miest a sme si vedomí úlohy, ktorú kultúrne dedičstvo zohráva pri podpore účasti a zodpovednosti občanov a budeme presadzovať inovatívne a udržateľné využívanie architektonických pamiatok a miest spôsobom, ktorý povedie k vytváraniu hodnoty prostredníctvom citlivej rekonštrukcie a adaptácie. Budeme zapájať pôvodných obyvateľov a miestne komunity do podpory a šírenia znalostí o hmotnom a nehmotnom kultúrnom dedičstve a do ochrany tradičných prejavov a jazykov, okrem iného aj prostredníctvom využívania nových technológií a techník.

SPÔSOBY ZAVÁDZANIA

126. Sme si vedomí toho, že zavádzanie Novej urbánnej agendy vyžaduje priaznivé prostredie a širokú škálu spôsobov zavádzania, vrátane prístupu k vede, technológii a inováciám a lepšieho zdieľania znalostí na základe vzájomne dohodnutých podmienok, budovania kapacít a mobilizácie finančných zdrojov, pričom treba brať do úvahy záväzky rozvinutých krajín a rozvojových krajín, s využitím všetkých dostupných tradičných aj nových zdrojov na globálnej, regionálnej, národnej, oblastnej aj miestnej úrovni či posilnenej medzinárodnej spolupráce a partnerstiev medzi verejnými orgánmi na všetkých úrovniach, súkromným sektorom, občianskou spoločnosťou, systémom OSN a ďalšími zúčastnenými stranami, ktorá je založená na zásadách rovnosti, zákaze diskriminácie, zodpovednosti, dodržiavaní ľudských práv a solidarity, najmä s tými najchudobnejšími a najzraniteľnejšími.

127. Znovu potvrdzujeme svoj záväzok, pokiaľ ide o spôsoby zavádzania vyplývajúce z Agendy pre udržateľný rozvoj do roku 2030 a akčného programu z Addis Abeby o financovaní rozvoja.
128. Budeme podporovať Program OSN pre ľudské sídla, ďalšie programy Organizácie spojených národov a agentúry a ďalšie zúčastnené strany, aby v úzkej spolupráci s členskými štátmi, orgánmi miestnej verejnej správy, hlavnými skupinami a ďalšími príslušnými zúčastnenými stranami aj s využitím odborníkov, vypracovali podložené a praktické pokyny pre zavádzanie Novej urbánnej agendy a urbánnej dimenzie cieľov udržateľného rozvoja. Nadväzujeme na odkaz konferencie Habitat III a poučení získaných v rámci prípravného procesu, vrátane regionálnych a tematických stretnutí. V tejto súvislosti berieme na vedomie okrem iného cenný príspevok kampane „World Urban Campaign“, partnerov Valného zhromaždenia pre konferenciu Habitat III a siete „Global Land Tool Network“.
129. Vyzývame Program OSN pre ľudské sídla (UN-Habitat), aby naďalej rozvíjal svoje normatívne znalosti a aby orgánom národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy napomáhal pri budovaní kapacít a poskytoval nástroje ku koncipovaniu, plánovaniu a riadeniu udržateľného rozvoja miest.
130. Sme si vedomí, že udržateľný rozvoj miest riadený politikami či stratégiami rozvoja miest vyžaduje integrované rámce financovania podporované priaznivým prostredím na všetkých úrovniach. Uznávame, že je dôležité zaistiť, aby boli všetky finančné prostriedky financovania pevne vsadené do súvislých politických rámcov prípadných procesov fiškálnej decentralizácie a aby boli na všetkých úrovniach vyvíjané primerané kapacity.
131. Podporujeme kontextové prístupy k financovaniu urbanizácie a v posilňovaní kapacít finančného riadenia na všetkých úrovniach verejnej správy a prijatie špecifických nástrojov a mechanizmov potrebných na dosiahnutie udržateľného rozvoja miest, súčasne uznávame, že každá krajina má zodpovednosť predovšetkým za vlastný hospodársky a sociálny rozvoj.
132. Aby sme zlepšili podmienky financovania rozvoja miest a otvorili prístup k ďalším zdrojom, budeme mobilizovať vnútorné zdroje a príjmy získané prostredníctvom udržania výhod urbanizácie či prínosu a maximalizovaného účinku verejných a súkromných investícií; súčasne uznávame, že pre naše spoločné úsilie o udržateľný rozvoj miest, vrátane zavádzania Novej urbánnej agendy, majú zásadný význam verejné politiky a mobilizácie a účinné využívanie domácich zdrojov založené na zásade zodpovednosti všetkých krajín.
133. Vyzývame podniky, aby pri riešení problémov udržateľného rozvoja v mestských oblastiach uplatňovali svoju tvorivosť a inovácie, súčasne uznávame, že súkromné podnikanie, investície a inovácie sú hlavnou hybnou silou produktivity, rastu podporujúceho sociálne začleňovanie a tvorby pracovných miest a že súkromné investície, najmä zahraničné priame investície, sú spoločne so stabilným medzinárodným finančným systémom základnými prvkami v rámci úsilia o rozvoj.
134. Budeme podporovať tvorbu vhodných politík a primeraných kapacít, ktoré umožnia orgánom oblastnej a miestnej verejnej správy evidovať a rozšíriť svoju potenciálnu príjmovú základňu, napríklad prostredníctvom viacúčelových katastrov, miestnych daní, úhrad a poplatkov za služby v súlade s národnými politikami a súčasne zabezpečí, aby sa tieto opatrenia neprímerane nedotkli žien a dievčat, detí a mládeže, starších osôb, osôb so zdravotným postihnutím, pôvodných obyvateľov a miestnych komunít či chudobných domácností.
135. Budeme podporovať spoľahlivé a transparentné systémy prevodov financií z prostriedkov národných vlád orgánom oblastnej a miestnej verejnej správy na základe ich potrieb, priorít, funkcií, poverení, prípadne výkonnostných stimulov, a to s cieľom poskytnúť im primerané, včasné a predvídateľné zdroje a posilniť ich vlastné možnosti zvyšovania príjmov a riadenia výdavkov.
136. Budeme podporovať rozvoj vertikálnych a horizontálnych modelov rozdelenia finančných prostriedkov, aby sme znížili nerovnosti v rámci území krajov, v mestských centrách a medzi mestskými a vidieckymi oblasťami a aby sme podporili integrovaný a vyvážený územný rozvoj. V tejto súvislosti zdôrazňujeme, že je dôležité zlepšiť transparentnosť údajov o výdavkoch a pridelovaní zdrojov, čo je jeden z nástrojov hodnotenia pokroku v úsilí o dosiahnutie rovnosti a priestorovej integrácie.
137. Budeme podporovať osvedčené postupy pri udržaní hodnoty a zdieľaní ziskov z nárastu hodnoty

pozemkov a nehnuteľností, vytvorených v dôsledku procesov rozvoja miest, infraštruktúrnych projektov a verejných investícií. Môžu byť prípadne prijaté opatrenia, ktoré zabránia, aby sa využitie nárastu hodnoty obmedzilo výlučne na súkromnú sféru a budú predchádzať špekuláciám s pozemkami a nehnuteľnosťami, ako napríklad fiškálne politiky založené na zisku. Posilníme väzby medzi daňovými systémami, plánovaním rozvoja miest a nástrojmi pre riadenie miest, vrátane predpisov regulujúcich trh s pozemkami. Budeme sa usilovať, aby získavanie finančných prostriedkov prostredníctvom pozemkov nevedlo k neudržateľnému využívaniu a neudržateľnej spotrebe pôdy.

138. Budeme podporovať orgány oblastnej a miestnej verejnej správy pri zavádzaní transparentných a zodpovedných nástrojov kontroly výdavkov určených na hodnotenie potrebnosti a vplyvov miestnych investícií a projektov, ktoré sa budú prípadne zakladať na legislatívnej kontrole a účasti verejnosti, na podporu otvorených a spravodlivých výberových konaní, mechanizmov zadávania verejných zákaziek a spoľahlivého plnenia rozpočtu, rovnako ako preventívnych protikorupčných opatrení na podporu integrity, zodpovednosti, účinného riadenia a prístupu k verejnému majetku a pôde v súlade s národnými politikami.
139. Budeme podporovať tvorbu spoľahlivých právnych a regulačných rámcov pre udržateľné štátne a obecné úvery na základe udržateľného riadenia dlhu, ktoré budú založené na zodpovedajúcich príjmoch a kapacitách prostredníctvom miestnej bonity, prípadne aj rozšírené udržateľné trhy s obecnými dlhmi. Zvážime vytvorenie vhodných finančných sprostredkovateľov pre financovanie rozvoja miest, ako sú regionálne, národné, oblastné či miestne rozvojové fondy alebo rozvojové banky, vrátane zdieľaných finančných mechanizmov, ktoré môžu podniknúť verejné aj súkromné, národné i medzinárodné financovanie. Budeme sa usilovať o presadzovanie mechanizmov zmiernenia rizika, ako je napríklad Multilaterálna agentúra pre investičné záruky, pri riadení menového rizika, s cieľom znížiť investičné náklady a podniknúť účasť súkromného sektora a domácností na udržateľnom rozvoji a posilňovaní odolnosti miest, vrátane prístupu k mechanizmom prenosu rizika.
140. Budeme podporovať tvorbu vhodných a cenovo dostupných produktov na financovanie bývania a budeme podporovať účasť najrôznejších multilaterálnych finančných inštitúcií, regionálnych rozvojových bánk a rozvojových finančných inštitúcií a pritom vyzývať agentúry pre spoluprácu, veriteľov a investorov zo súkromného sektora, družstvá, mikrofinančné bankové inštitúcie, veriteľov všeobecne, aby investovali do cenovo dostupného a prírastkového bývania vo všetkých jeho podobách.
141. Zvážime taktiež vytvorenie fondov mestskej a územnej dopravnej infraštruktúry a sietí na národnej úrovni, ktoré budú založené na rôznych zdrojoch financovania, a to od verejných grantov po príspevky od iných verejných subjektov a súkromného sektora tak, aby bola zaistená koordinácia medzi zúčastnenými stranami a zásahmi, ako aj ich zodpovednosť.
142. Vyzývame medzinárodné multilaterálne finančné inštitúcie, regionálne rozvojové banky, rozvojové finančné inštitúcie a agentúry pre spoluprácu, aby poskytovali finančnú podporu, a to aj s využitím inovatívnych finančných mechanizmov, na programy a projekty zavádzania Novej urbánnej agendy, najmä v rozvojových krajinách.
143. Podporujeme prístup k rôznym mnohostranným fondom, ako sú napríklad Zelený fond pre zmenu klímy, Svetový fond životného prostredia, Adaptačný fond Kjótskeho protokolu, fondy pre investície v oblasti klímy, aby boli zaistené prostriedky pre plány, politiky, programy a opatrenia orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy na prispôsobenie sa zmene klímy a zmierňovanie tejto zmeny v rámci schválených postupov. Budeme prípadne spolupracovať s regionálnymi a miestnymi finančnými inštitúciami na vytvorení infraštruktúr financovania zmeny klímy a vhodných mechanizmov pre identifikáciu finančných nástrojov, ktoré dokážu v súlade so všetkými národnými rámcami zaistiť fiškálnu udržateľnosť a udržateľnosť dlhu na všetkých úrovniach verejnej správy.
144. Budeme skúmať a vyvíjať uskutočniteľné riešenia pre oblasť klímy a rizík katastrof v mestách a ľudských sídlach, a to aj prostredníctvom spolupráce s poisťovcami a zaisťovacími inštitúciami a ďalšími príslušnými zúčastnenými stranami, týkajúce sa investícií do mestskej a metropolitnej infraštruktúry, budov a ďalšieho majetku miest, rovnako ako investícií určených na zabezpečenie prístrešia a hospodárskych potrieb miestnych obyvateľov.
145. Budeme podporovať využívanie medzinárodných verejných financií, vrátane napríklad Oficiálnej

rozvojevej pomoci (ODA), ktoré podnietia ďalšiu mobilizáciu prostriedkov zo všetkých dostupných zdrojov, verejných aj súkromných, pre udržateľný rozvoj miest a územný rozvoj, vrátane zmiernenia rizík pre potenciálnych investorov; súčasne uznávame, že medzinárodné verejné financie významným spôsobom dopĺňujú úsilie krajín o mobilizáciu verejných prostriedkov na domácom trhu, a to najmä v prípade najchudobnejších a najzraniteľnejších krajín s obmedzenými domácimi zdrojmi.

146. Budeme rozširovať možnosti pre trojstrannú regionálnu a medzinárodnú spoluprácu sever-juh a juh-juh, rovnako ako prípadnú oblastnú, decentralizovanú spoluprácu medzi jednotlivými mestami, s cieľom prispieť k udržateľnému rozvoju miest, budovaniu kapacít a podpore výmeny osvedčených riešení v oblasti rozvoja miest a vzájomného učenia sa na všetkých úrovniach a všetkými príslušnými subjektmi.
147. Budeme presadzovať mnohostranný prístup k budovaniu kapacít, ktorý rieši schopnosť rôznych zúčastnených strán a inštitúcií na všetkých úrovniach verejnej správy a kombinuje individuálne, spoločenské aj inštitucionálne kapacity za účelom formulovania, zavádzania, zlepšovania, riadenia, monitorovania a vyhodnocovania verejných politík udržateľného rozvoja miest.
148. Budeme presadzovať posilnenie kapacity orgánov národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy, vrátane prípadných združení orgánov miestnej verejnej správy, aby v spolupráci so ženami a dievčatami, deťmi a mládežou, staršími osobami a osobami so zdravotným postihnutím, pôvodnými obyvateľmi a miestnymi komunitami a osobami v zraniteľnom postavení, rovnako ako s občianskou spoločnosťou, akademickou obcou a výskumnými inštitúciami formulovali procesy organizačnej a inštitucionálnej správy, ktoré im umožnia účinne sa podieľať na rozhodovaní v oblasti rozvoja miest a územného rozvoja.
149. Budeme podporovať úlohu združení orgánov miestnej verejnej správy pri zabezpečovaní a realizácii budovania kapacít, pričom budeme uznávať – a prípadne aj posilníme – ich zapojenie do národných konzultácií týkajúcich sa politík a priorít rozvoja miest, ako aj ich spoluprácu s orgánmi oblastnej a miestnej verejnej správy, spolu s občianskou spoločnosťou, súkromným sektorom, odbornými inštitúciami, akademickou obcou a výskumnými inštitúciami a ich jestvujúcimi sieťami v rámci prevádzania programov na budovanie kapacít prostredníctvom vzájomného učenia sa, účelových partnerstiev a rôznych foriem spolupráce, ako napríklad spolupráca medzi obcami, na globálnej, regionálnej, národnej, oblastnej či miestnej úrovni, vrátane vytvárania sietí praktizujúcich odborníkov a prevádzania prepojení medzi vedou a politikou.
150. Zdôrazňujeme potrebu posilnenej spolupráce a výmeny znalostí v oblasti vedy, techniky a inovácií v záujme udržateľného rozvoja miest v plnom súlade, v koordinácii a súčinnosti s procesmi mechanizmu pre budovanie kapacít a technickú pomoc „Technology Facilitation Mechanism“ vytvoreného v rámci akčného programu z Addis Abeby a spusteného v rámci Agendy pre udržateľný rozvoj do roku 2030.
151. Budeme podporovať programy budovania kapacít, ktorých cieľom bude pomôcť orgánom oblastnej a miestnej verejnej správy v oblasti finančného plánovania a riadenia, budú sa opierať o inštitucionálnu koordináciu na všetkých úrovniach, vrátane opatrení v oblasti ochrany životného prostredia a boja proti korupcii, čo zahŕňa transparentné a nezávislé postupy okrem iného v oblasti dohľadu, účtovníctva, zadávania verejných zákaziek, vykazovania, auditu a monitorovania s cieľom preskúmať fungovanie orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy a plnenie platných požiadaviek, so zvláštnym zreteľom na otázky veku či rodovej rovnosti, prípravy rozpočtu a zlepšenia a digitalizácie účtovných postupov a záznamov s cieľom presadzovať zavádzanie prístupov založených na výsledkoch a vybudovať strednodobé až dlhodobé administratívne a technické kapacity.
152. Budeme podporovať programy budovania kapacít na využívanie zákonných nástrojov na získavanie príjmov z pozemkov a nástrojov financovania, ako aj využívanie trhu s nehnuteľnosťami zo strany tvorcov politík a miestnych verejných činiteľov zamerané na právne a ekonomické základy mechanizmu „udržania hodnoty“, vrátane kvantifikácie, udržania a distribúcie prírastkov hodnoty pozemkov.
153. Budeme presadzovať systematické využívanie prípadných viacstranných partnerstiev v procese rozvoja miest a budeme vytvárať jednoznačné a transparentné politiky, finančné a administratívne rámce a postupy, rovnako ako pokyny pre plánovanie viacstranných partnerstiev.

154. Sme si vedomí významného príspevku dobrovoľných iniciatív spolupráce, partnerstiev a koalícií, ktoré plánujú začať a zlepšiť zavádzanie Novej urbánnej agendy, pričom zdôrazňujeme osvedčené postupy a inovatívne riešenia, vrátane podpory koprodukčných sietí medzi orgánmi oblastnej verejnej správy, miestnej verejnej správy a ďalšími zúčastnenými stranami.
155. Budeme podporovať iniciatívy na budovanie kapacít, ktorých cieľom je posilniť a upevniť zručnosti a schopnosti žien a dievčat, detí a mládeže, starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím, pôvodných obyvateľov a miestnych komunít, ako aj osôb v zraniteľnom postavení pri utváraní procesov správy vecí verejných, ich zapojenie do dialógu a podporu a ochranu ľudských práv či boj proti diskriminácii s cieľom zaistiť ich účinnú účasť v rozhodovaní v oblasti rozvoja miest a územného rozvoja.
156. Budeme podporovať rozvoj národných politík v oblasti systémov informačných a komunikačných technológií a stratégií elektronickej verejnej správy, ako aj nástrojov digitálnej verejnej správy zameraných na občanov, ktoré budú využívať technologické inovácie, vrátane programov budovania kapacít, s cieľom sprístupniť informačné a komunikačné technológie verejnosti, vrátane žien a dievčat, detí a mládeže, osôb so zdravotným postihnutím, starších osôb a osôb v zraniteľnom postavení, ktoré im umožní rozvíjať a vykonávať svoju občiansku zodpovednosť, posilniť účasť a podporiť zodpovednú správu vecí verejných, ako aj zvýšiť efektivitu. Budeme podporovať využívanie digitálnych platforiem a nástrojov, vrátane geopriestorových informačných systémov, v záujme zlepšenia dlhodobého integrovaného plánovania miest a územného plánovania a koncepcie, správy pozemkov a hospodárenia s pôdou a prístupu k mestským a metropolitným sieťam.
157. Budeme podporovať vedu, výskum a inovácie, vrátane zamerania na sociálne, technologické a digitálne inovácie a inovácie založené na prírode, stabilné prepojenie medzi vedou a politikou v plánovaní rozvoja miest a územným plánovaním v rámci prípravy politík, ako aj inštitucionalizované mechanizmy pre zdieľanie a výmenu informácií, znalostí a skúseností, vrátane zberu, analýzy, normalizácie a šírenia geograficky založených, v rámci komunity zhromaždených, vysoko kvalitných, včasných a spoľahlivých údajov, členených podľa príjmu, pohlavia, veku, rasy, etnického pôvodu, migračného statusu, zdravotného postihnutia, zemepisnej polohy a ďalších vlastností významných v daných národných, oblastných či miestnych podmienkach.
158. Posilníme kapacity v oblasti dát a štatistických údajov na národnej, oblastnej i miestnej úrovni, aby sme mohli účinne sledovať pokrok dosiahnutý pri zavádzaní udržateľných politík a stratégií rozvoja miest a mohli zabezpečiť informované rozhodovanie a dostatočné hodnotenie. Postupy zberu dát pre zavádzanie, monitorovanie a revíziu Novej urbánnej agendy by mali byť predovšetkým založené na oficiálnych národných, oblastných a miestnych zdrojoch údajov a prípadne aj na ďalších zdrojoch a mali by byť otvorené, transparentné a mali by spĺňať požiadavky rešpektovania práva na súkromie a všetky povinnosti a záväzky v oblasti ľudských práv. Pokrok v dosiahnutí celosvetovej definície miest a ľudských sídiel založenej na ľuďoch by mohol tomuto úsiliu napomôcť.
159. Budeme podporovať úlohu a posilňovanie kapacít orgánov národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy pre zber údajov, mapovanie, analýzu a šírenie, ako aj pre presadzovanie správy založenej na dôkazných faktoch spoločnej znalostnej základne využívajúcej ako celosvetovo porovnateľné údaje, tak údaje získané na miestnej úrovni, a to aj prostredníctvom sčítania ľudu, prieskumov o domácnostiach, registrov obyvateľstva, procesov monitorovania komunít a ďalších príslušných zdrojov, členených podľa príjmu, pohlavia, veku, rasy, etnického pôvodu, migračného statusu, zdravotného postihnutia, zemepisnej polohy a ďalších vlastností významných v daných národných, oblastných či miestnych podmienkach.
160. Budeme podporovať vznik, presadzovanie a posilňovanie otvorených, užívateľsky prívetivých a participatívnych dátových platforiem využívajúcich dostupné technologické a sociálne nástroje pre prenos a zdieľanie znalostí medzi orgánmi národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy a príslušnými zúčastnenými stranami, vrátane neštátnych subjektov a osôb s cieľom posilniť účinné plánovanie a riadenie rozvoja miest, účinnosť a transparentnosť prostredníctvom elektronickej verejnej správy, asistovaných prístupov k informačným a komunikačným technológiám a správy geopriestorových informácií.

C. NÁSLEDNÉ SLEDOVANIE A REVÍZIA

- 161.** Budeme vykonávať pravidelné následné sledovanie a revíziu Novej urbánnej agendy spôsobom, ktorý zaisťujú súdržnosť na národnej, regionálnej aj globálnej úrovni, s cieľom sledovať pokrok, hodnotiť vplyv a zaisťujú jej účinné a včasné zavádzanie, zodpovednosť pred občanmi a transparentnosť spôsobom podporujúcim začleňovanie.
- 162.** Podporujeme dobrovoľné, otvorené, inkluzívne, viacúrovňové, participačné a transparentné následné sledovanie a revíziu Novej urbánnej agendy vychádzajúcej z iniciatívy jednotlivých krajín. Je potrebné vziať do úvahy príspevky národnej, oblastnej a miestnej úrovne verejnej správy a doplniť ich príspevkami systému Organizácie spojených národov, regionálnych a oblastných organizácií, hlavných skupín a príslušných zúčastnených strán a mal by to byť trvalý proces zameraný na vytváranie a posilňovanie partnerstiev medzi všetkými zúčastnenými stranami a podporovanie výmeny osvedčených riešení v oblasti rozvoja miest a vzájomného učenia sa.
- 163.** Sme si vedomí významu miestnych orgánov verejnej správy ako aktívnych partnerov v procese následného sledovania a revízie Novej urbánnej agendy na všetkých úrovniach a vyzývame ich, aby spoločne s orgánmi národnej, prípadne oblastnej verejnej správy vypracovali uskutočniteľné mechanizmy následného sledovania a revízie na miestnej úrovni, okrem iného aj prostredníctvom príslušných združení a zodpovedajúcich platforiem. V prípade potreby ich kapacity v tomto ohľade posilníme.
- 164.** Zdôrazňujeme, že následné sledovanie a revízia Novej urbánnej agendy musia byť účinne prepojené s následným sledovaním a revíziou Agendy pre udržateľný rozvoj do roku 2030, aby bola zabezpečená koordinácia a súlad v ich zavádzaní.
- 165.** Znovu potvrdzujeme úlohu a odbornosť Programu OSN pre ľudské sídla (UN-Habitat) v rámci jeho mandátu, ktorý tvorí oporný bod úsilia v oblasti udržateľnej urbanizácie a ľudských sídiel v spolupráci s ďalšími subjektmi systému Organizácie spojených národov, pričom sme si vedomí väzby medzi udržateľnou urbanizáciou a udržateľným rozvojom, znižovaním rizika katastrof či úsilím v oblasti zmeny klímy a ďalšími oblasťami.
- 166.** Vyzývame Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov, aby požiadalo generálneho tajomníka, aby s využitím dobrovoľných vstupov jednotlivých krajín a príslušných regionálnych a medzinárodných organizácií predkladal každé štyri roky správu o pokroku pri zavádzaní Novej urbánnej agendy s tým, že prvá správa by mala byť predložená na 72. zasadnutí.
- 167.** Táto správa bude obsahovať kvalitatívnu a kvantitatívnu analýzu pokroku v zavádzaní Novej urbánnej agendy a medzinárodne dohodnutých cieľov a zámerov v oblasti udržateľnej urbanizácie a ľudských sídiel. Táto analýza bude vychádzať z činnosti orgánov národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy, Programu OSN pre ľudské sídla, ďalších príslušných subjektov systému Organizácie spojených národov, zúčastnených strán podporujúcich zavádzanie Novej urbánnej agendy a správ riadiacej rady Programu OSN pre ľudské sídla. Táto správa by mala prípadne v rozsahu, v akom je to možné, zahŕňať vstupy viacstranných organizácií a procesov, občianskej spoločnosti, súkromného sektora a akademickej obce. Mala by vychádzať z jestvujúcich platforiem a procesov, ako napríklad zo Svetového fóra pre mestá, ktoré zvoláva Program OSN pre ľudské sídla UN-Habitat. Správa by mala zabrániť zdvojovaniu a reagovať na miestne, oblastné a celoštátne okolnosti a právne predpisy, kapacity, potreby a priority.
- 168.** Prípravu tejto správy bude koordinovať Program OSN pre ľudské sídla v úzkej spolupráci s ďalšími príslušnými subjektmi systému Organizácie spojených národov tak, aby bol zabezpečený inkluzívny proces koordinácie v rámci celého systému Organizácie spojených národov. Táto správa bude predložená Valnému zhromaždeniu prostredníctvom Ekonomickej a sociálnej rady.¹ Táto správa sa zároveň premietne do politického fóra na vysokej úrovni pre udržateľný rozvoj konaného pod záštitou Valného zhromaždenia s cieľom vytvoriť väzbu súdržnosti, koordinácie a spolupráce s následným sledovaním a revíziou Agendy pre udržateľný rozvoj do roku 2030.

¹ Táto správa by mala nahradiť správu generálneho tajomníka Ekonomickej a sociálnej Rade o koordinovanom zavádzaní programu Habitat. Táto správa by sa taktiež mala stať súčasťou správy, ktorej predloženie od generálneho tajomníka požaduje Valné zhromaždenie vo svojom uznesení pod príslušným bodom rokovania a nie ďalšou dodatočnou správou.

- 169.** Budeme naďalej pokračovať v posilňovaní mobilizácie prostredníctvom partnerstiev, presadzovania záujmov a zvyšovania povedomia o zavádzaní Novej urbánnej agendy pomocou jestvujúcich iniciatív, ako napríklad Svetový deň ľudských sídiel a Svetový deň miest aj zvažovať vytváranie nových iniciatív určených na mobilizáciu a získanie podpory občianskej spoločnosti, občanov a príslušných zúčastnených strán. Berieme na vedomie, že je dôležité zapojiť do vykonávania následného sledovania a kontroly Novej urbánnej agendy združenia orgánov oblastnej a miestnej verejnej správy zastúpených na Svetovom zhromaždení orgánov miestnej a regionálnej verejnej správy.
- 170.** Znovu potvrdzujeme rezolúcie Valného zhromaždenia A/RES/51/177, A/RES/56/206, A/RES/67/216, A/RES/68/239 a A/RES/69/226; rovnako ako ďalšie príslušné rezolúcie, vrátane A/RES/31/109 a A/RES/32/162. Znovu zdôrazňujeme, že je dôležité, aby hlavné sídlo Programu OSN pre ľudské sídla bolo v Nairobi.
- 171.** Zdôrazňujeme význam Programu OSN pre ľudské sídla vzhľadom k jeho úlohe v rámci systému Organizácie spojených národov, ktorý je oporným bodom úsilia v oblasti udržateľnej urbanizácie a ľudských sídiel, vrátane následného sledovania a kontroly Novej urbánnej agendy v spolupráci s ďalšími subjektmi systému Organizácie spojených národov.
- 172.** Vzhľadom na Novú urbánnu agendu a v snahe zvýšiť účinnosť Programu OSN pre ľudské sídla žiadame, aby generálny tajomník predložil na 71. zasadnutí Valného zhromaždenia nezávislé hodnotenie Programu OSN pre ľudské sídla založené na dôkazných faktoch. Výsledkom tohto hodnotenia bude správa obsahujúca odporúčania na zvýšenie účelnosti, účinnosti, zodpovednosti a dohľadu nad Programom OSN pre ľudské sídla a v tomto ohľade by mala analyzovať:
- normatívny a funkčný mandát Programu OSN pre ľudské sídla
 - štruktúru riadenia Programu OSN pre ľudské sídla pre účinnejšie, zodpovednejšie a transparentnejšie rozhodovanie, zváženie alternatív, vrátane zovšeobecnenia členstva v riadiacej rade
 - činnosť, ktorú Program OSN pre ľudské sídla previedol spoločne s orgánmi národnej, oblastnej a miestnej verejnej správy a s príslušnými zúčastnenými stranami s cieľom využiť plný potenciál partnerstva
 - finančnú spôsobilosť Programu OSN pre ľudské sídla.
- 173.** Rozhodli sme sa usporiadať dvojdenné zasadnutie Valného zhromaždenia na vysokej úrovni, ktoré zvolal predseda Valného zhromaždenia v priebehu 71. zasadnutia, so zámerom prerokovať účinné zavádzanie Novej urbánnej agendy a stanovisko Programu OSN pre ľudské sídla v tomto ohľade. Na stretnutí sa bude okrem iného diskutovať o osvedčených postupoch, príkladoch úspešnej realizácie a opatreniach obsiahnutých v správe. Zhrnutie schôdzky bude slúžiť ako vstup pre 72. zasadnutie Druhého výboru k posúdeniu opatrení, ktoré majú byť prijaté s ohľadom na odporúčania obsiahnuté v nezávislom hodnotení vo výročnom uznesení podľa príslušného bodu rokovania.
- 174.** Vyzývame Valné zhromaždenie, aby zvážilo konanie štvrtej konferencie Organizácie spojených národov o bývaní a udržateľnom rozvoji miest v roku 2036 v rámci obnoveného politického odhodlania posúdiť a upevniť pokrok Novej urbánnej agendy.
- 175.** Požadujeme, aby generálny tajomník vo svojej štvrtročnej správe, ktorú má predložiť podľa bodu 166 vyššie v roku 2026, vypracoval prehľad dosiahnutého pokroku a problémov, ktorým čelí zavádzanie Novej urbánnej agendy od jej prijatia, a stanovil ďalšie opatrenia na ich riešenie.